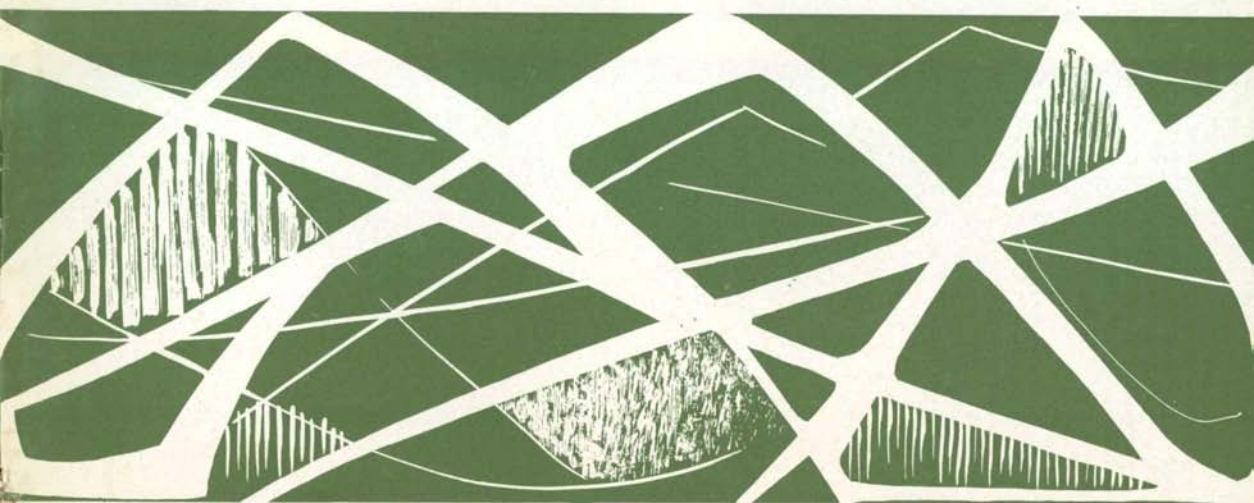

MUNTANYA

**OCTUBRE
1971**

d'EL CASERIO, me'n fio!

EL CASERIO

**Per això
és el primer formatge
en porcions
d'Espanya**

Pes en origen: 170 grams

esports

Witty

ARAGÓ, 261 (Junt P. de Gràcia)

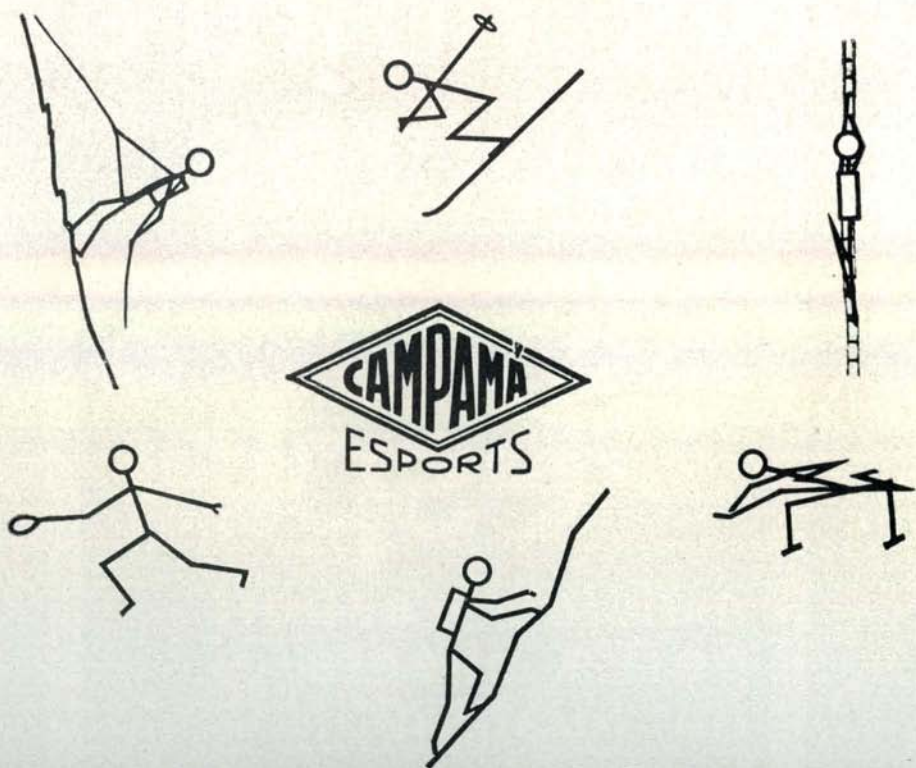
B A R C E L O N A

FRED PERRY

...cerqueu
en l'esquí el goig
i l'esplai
de la natura...

Urgell, 95 bis

BARCELONA - 11

Telèfon 253 50 01

**la qualitat
dels nostres
clients
determina
la qualitat
dels nostres
productes**

**es^{ports}
/ esplai**

**articles d'esport
per a clients
de qualitat**

**c. del pi n° 16, barcelona-2
tels. 231.64.34 / 35 - 221.28.57**

MUNTANYA

Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya

ANY XCV Nova època

Octubre 1971

Núm. 657

Diposit Legal B. 546 - 1953

SUMARI

	Editorial	329
R. Garcia i Piñol	Per una comprensió de l'art romànic (1)	331
Hermenegild Carreté	Tres escalades al congost del riu Mascún	335
Ramon Pujol i Alsina	Flors de muntanya	339
X. Martínez i J. Senties	XIII Rallye d'Alta Muntanya 1971	342
Jaume Agudé	Glossa	349
Julià M. Cutiller i Roig	Piragüisme. VIII Rallye turístic esportiu internacional 1971	356
Carles Macià i Vives	Campament de vacances al pla de Beret	359
	Crònica del Centre	361
	Crònica	361
	Bibliografia	364

Director: Josep Lladó i Majoral / Consell assessor: Miquel Albert, Jaume Fabrès, Josep M. Gallach, Francesc Gurri, Agustí Jolis / Redacció: August Bernat, Jaume Granell, Albert Jané, Josep Nuet / Publicitat: Lluís Puntes, carrer Bailén, 151, 6a, 2a, Barcelona (9), tel. 257 59 56 / Subscripció (sis números l'any): 125 ptes., estranger: 150 ptes. / Preu d'aquest exemplar: 25 ptes. / Redacció i administració: Centre Excursionista de Catalunya, carrer de Paradís, 10, Barcelona (2), tel. 232 45 01 - 02 - 03 / Impressió: Suimpa, carrer Indústria, 110, Barcelona (13).

EDITORIAL

Comportem-nos

L'excursionisme ha estat considerat sempre com una escola de formació de la joventut. Les modernes idees en educació donen cada vegada més importància al paper que hi ha d'ocupar la utilització del temps lliure. A casa nostra, l'excursionisme ha estat i és l'activitat més sobresortint que en aquest terreny s'ofereix a la gent jove.

Darrerament, la necessitat del foment de l'excursionisme entre la joventut es veu motivada per la creixent massificació imperant dins la societat; els joves són els més sensibles i els més necessitats alhora del desenvolupament dels sentits de companyonia, observació, esforç i decisió. L'excursionisme és un dels pocs mitjans que se li ofereixen per a fer-ho.

Malgrat tot això, la confiança que els excursionistes tenen en els valors que conté el seu ideal, ha fet potser pensar a molts que l'excursionisme era un cos aïllat de la societat, indiferent als problemes que afecten aquesta, i erigit com un baluard imbatible. És així com, de sobte, s'han sorprès d'advertir dins el nostre moviment tares, defectes i perills que no són més que reflexos de les xacres que afecten la nostra societat i que, lògicament, es veuen reflectides en els individus que la componen. Defectes sobrevinguts per l'expansió que l'excursionisme ha experimentat, com a resultat del seu propi interès, i de les facilitats materials i de tota mena que avui existeixen per a practicar-lo.

Efectivament, no costa gens advertir un gran nombre de companys que són reticents a acceptar càrrecs o responsabilitats, en benefici dels altres, i també una rutina i manca d'imaginació en l'organització i la planificació d'activitats, així com una estretor de mires pel que fa als objectius i activitats de l'excursionisme. I com a trets més fàcils de constatar en aquest corrent de massificació que estem observant dins el nostre moviment, el parlar groller i el comportament irrespectuós per part de nombrosos grups de joves, que els diumenges es dediquen a cultivar una mena d'«excursionisme» mancat de tota mena d'exigència. Sembla ser que per a molts, baladrejar, parlar brut i menysprear els altres, són signes d'ardidesa. Però no casualment, aquestes mateixes persones constitueixen una massa nebulosa i flotant, que destaca més per l'esmentat «pintoresquisme», que per una qualitat i un nivell tècnic de llurs activitats.

Correm el perill que, per laxitud d'uns i altres, l'excursionisme es converteixi en un nou mitjà d'evasió inconscient festiva, contra la qual no tenim res, però de què el nostre moviment es volgué diferenciar ja des del seu començament. I, per tant, que perdem aquest atribut que esmentàvem a les primeres ratlles d'aquest escrit.

Cal considerar, però, i fer-nos ben bé càrrec de la seva gravetat, aquest parlar groller, aquest comportament descarat i irrespectuós, fins i tot aquesta poca cura de la natura i dels llocs i dels transports públics, com les manifestacions més cridaneres de la massificació que, malauradament, s'ha obert pas entre nosaltres. No les critiquem, doncs, en nom de cap prejudici ni de cap actitud puritana, ni tan sols per «guardar les formes», sinó perquè darrera s'hi amaga un dels perills que pot engegar en orri una feina de molts anys, avui més necessària que mai. Caldrà, doncs, que clubs, federació, responsables, però sobretot el gruix dels excursionistes, siguin conscients de tot això i ho combatin efectivament. S'hi juga, ni més ni menys, que l'esdevenidor de l'excursionisme.

Per una comprensió de l'art romànic (I)

per R. Garcia i Piñol

Estudi monogràfic de l'arquitectura romànica de Catalunya, relacionada amb l'arquitectura de la resta d'Europa.

L'escassetat d'espai ens obliga a limitar considerablement aquest treball de manera que únicament intentarem de fer una anatomia de l'edifici, considerant-ne els elements principals aïlladament. Presentarem un d'aquests elements en cada capítol, sense, però, exhaurir el tema pel motiu indicat.

El d'avui correspon a l'absis, del qual donem a continuació una definició acadèmica, que extraïem del **Diccionari General de la Llengua Catalana**, de Pompeu Fabra. Ho farem així en properes definicions, però ampliant-les, quan convingui, amb la consulta a d'altres textos de major extensió. Els exemples pràctics els traurem dels monuments de la nostra geografia que posseeix edificis en nombre i demostrativitat sense parí en tot Europa, excepció feta de la Lombardia, al nord d'Itàlia.

Absis (m). — Part d'una església, comunament de planta semicircular, que sobresurt de la façana posterior.

Ampliació. — Antigament, als començaments del cristianisme, anomenaven absis, l'extrem de la nau central de la basílica, el qual tenia la forma d'un semicercle, cobert amb volta de quart d'esfera. Allotjava el setial del bisbe.

Els absis van orientats, quasi sempre, vers sol ixent. Aquesta disposició, té un sentit purament simbòlic, en establir una analogia entre el sol que surt per orient, per il·luminar-ho tot, a semblança de Déu.

Habitualment, als absis (en el central si n'hi ha més d'un), s'hi ubica l'altar major.

Comentem tot seguit un absis català, fàcilment accessible, de gran bellesa i molt demostratiu arquitectònicament.

L'absis de l'església de Sant Esteve de Granollers de la Plana.

Pertany al municipi de Gurb de la Plana, comarca d'Osona. Ocupa un petit turó, al costat mateix de la carretera. Consta d'una

sola nau, amb coberta de mig canó i dos arcs torals. El campanar és de data bastant posterior: 1620.

Cal suposar que primitivament havia tingut, ultra l'absis central, altres dues absidioles, les quals han desaparegut. Hom creu que fou consagrat cap a l'any 1088 sota els auspicis del monestir de Ripoll. De fet, l'absis actual constitueix la part més interessant. A l'exterior presenta lesenes, o ressals verticals, que separen grups de tres finestres cegues, coronades per un fris dentellat.

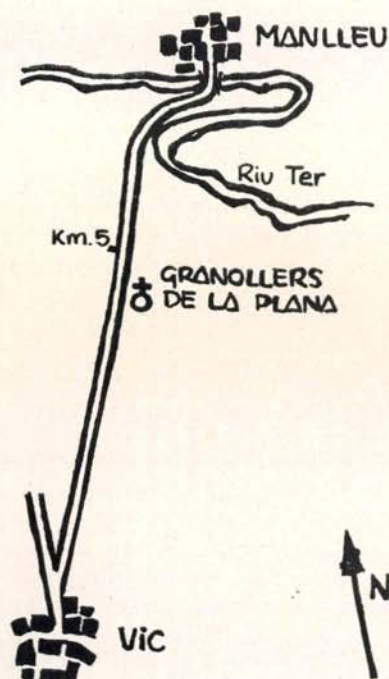
Resulta curiós com encara subsisteixen unes obertures a nivell de terra, en les quals recomanem de parar esment, i que se suposa que haurien fet de finestres per a donar llum a una cripta. Remarquem com a nota singular d'aquest absis, la presència de fornacles, denominació més específica que no pas la donada abans, de finestres cegues. El fornacle decora el mur, destruint-lo i creant una zona de clarobscur d'evident interès ornamental.

L'absis amb fornacles més antic del món es troba a l'església de Sant Vicenç in

foto: R. Garcia Piñol

Absis de l'església de Sant Esteve de Granollers de la Plana, que té com a característica més acusada, no gaire freqüent a Catalunya, la presència de fornacles o finestres cegues de molta profunditat.

Absis de la petita església d'Einigen, al centre de Suïssa, que assenyalava en la seva ornamentació d'arquets cecs i lesenes la influència lombarda.

tructiva. A l'esglesiola d'Einigen, veiem l'absis enriquit amb arquerries cegues, i també amb lesenes, o faixes verticals. Aquesta és la part arquitectònicament més semblant amb el nostre romànic. La façana exhibeix també el mateix tipus d'ornamentació d'arcuacions. L'única diferència a remarcar amb els nostres absis és la finestra, de més àmplies dimensions que les nostres. Ja és sabut que al centre i nord d'Europa, els interiors eclesials estaven profusament il·luminats per llum natural. Una de les raons d'aquest fet estriba en la menor insolació d'aquelles latituds, que els obligava a donar major amplitud a les entrades de llum.

Una altra particularitat del romànic central suís és el color blanc, que trobem reiteradament cobrint tots els paraments exteriors. Nosaltres preferim la pedra vista, bé que aquesta no sigui de massa qualitat. A Einigen notem que la capa d'enlluïment donada a l'absis, fou feta de manera volgutament grollera o basta, a fi de llevar-li

Prato, datada a l'any 830, la qual es troba encara oberta al culte.

Aquesta església, de planta basilical, està situada dins mateix de la ciutat de Milà.

La prominència sobre la qual fou erigida l'església de Sant Esteve, tot i no ésser molt pronunciada, li permet de dominar una bona part de la famosa plana de Vic. I tot al seu entorn és acollidor.

Consiguem que sota un punt de vista monumental, hem de considerar dos absis com a més destacats: el de Sant Martí Sarroca, prop de Vilafranca del Penedès, i el de Santa Maria de la Seu d'Urgell.

L'absis humil, de l'església d'Einigen.

Es troba a la Suïssa central, i constitueix un exemple de l'arquitectura rural helvètica, amb marcada influència llombarda i, per tant, emparentada amb la nostra. Significa un exponent de la gran varietat de formes que assolí l'estil a tot l'occident europeu, dintre, però, d'una meravellosa unitat cons-

Foto: R. García Piñol

Absis romànic de la catedral de Santa Maria de Bergamo. El desgruixament del mur assoleix la màxima expressió per l'abundor de finestrans a la galeria superior i de finestres. ▼

tota finor, que seria una negació de l'estil.

Interiorment, la nau es cobreix amb una encavallada de fusta, forma arcaica que es trobà igualment a la nostra vall de Boí, i altres raconades pirinenques. Les dimensions de l'església d'Einigén, són les següents: llargària total, 15,5 m; amplària, 6,5 m; longitud de l'absis, 3 m; alçària de la nau, 4,85 m.

Història i llegendes d'Einigén.

Semblantment al nostre eremitori, espars per una geografia variada, també Suïssa gaudeix del privilegi d'un emmarcament natural, que dignifica i embelleix els seus petits monuments medievals. A voltes, una arquitectura s'explica millor, si pot complementar-se amb la descripció dels homes i els fets, i fins les tradicions que feren possible el seu adveniment.

Històricament, l'església tindria una fundació vers l'any 230, no confirmada per re-

Absis de la Seu d'Urgell, del segle XII, abans de les actuals obres de restauració. És la representació més autèntica, en l'aspecte monumental, de l'arquitectura romànica de Catalunya, tocant la modalitat absidial, ja que és l'únic que exhibeix la solució de galeria sota cornisa. ►

cents investigacions. Una tradició considera aquesta església com la més antiga del món. El fet és que s'ha arribat a establir que en el segle VII existí una capella al lloc on ara és l'església. Aquesta se suposa construïda vers el segle X.

Recordem que Puig i Cadafalch, situa al segle X, l'expansió de les arqueries cegues llombardes, en direcció a Suïssa, Tirol, riberes del Rin, Turíngia, etc.

L'església que comentem, es reflecteix en les aigües tranquil·les del llac de Thoun, no lluny de la població d'Interlaken. Embolcallada de boirines i llegendes, una d'aquestes diu així: «El rei Rudolf tingué un somni. Se li aparegué un poblat, proveït de dotze torres, i damunt de cada una d'elles, un àngel. Consultat un savi, aquest digué al rei: el teu somni vol dir que has de bastir dotze esglésies, germanes de la d'Einigén. El rei féu cas d'aquest consell del savi, i féu construir dotze santuaris a altres tantes poblacions».

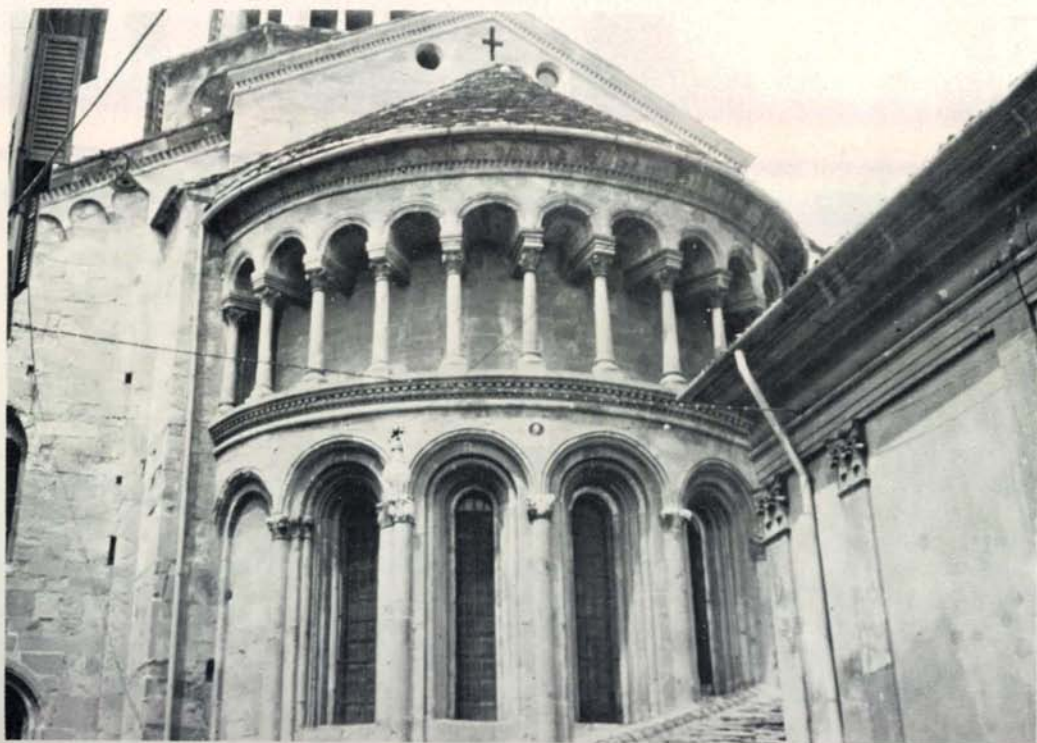

foto: R. García Piñol

foto: R. Garcia Pitol

Un exemple d'absis monumental, a la catedral de Santa Maria de Bèrgamo

Cap dels absis que avui subsisteixen dintre l'àrea del que fou la Catalunya dels segles XI i XII, no assolí les dimensions del de Bèrgamo, i altres coetanis d'aquest, com els de Sant Abbondio a Como, Sant Miquel de Pavia, el de la catedral de Trento, per anomenar únicament alguns d'Itàlia.

Els nostres absis, i noticiem aquest fet com una constatació per a una objectiva valoració del nostre patrimoni romànic, restaren en la mateixa inferioritat dimensional, respecte dels de Renània (concretament Mainz, Worms i Speier) i alguns d'altres de França.

L'absis de Bèrgamo, a despit de trobar-se a Lombardia, és de clara ascendència germànica segons l'historiador alemany Ernst Adams, el qual reivindica per a Renània, la paternitat de les solucions més característiques d'aquest tipus d'absis, com són la galeria superior que discorre sota la cornisa amb petites finestres en arc de mig punt.

A títol d'orientació, fem esment que només ens resta, en tot el que fou territori del Principat, un sol absis que pugui guar-

dar semblança amb el de Bèrgamo i els altres estrangers ja esmentats. Es tracta del de la Seu d'Urgell, del segle XII. Altres que segueixen en importància monumental al de la Seu d'Urgell a casa nostra, són els de Sant Vicenç de Cardona (segle XI), i el de Sant Martí Sarroca (segle XII). Aquests dos últims, sense galeries.

La semblança estructural de l'absis bergamasc amb el de la Seu, resulta considerable, bé que per fortuna podem establir matisos diferencials, que són l'explicació d'aquesta força subjugant que exerceix l'estil segleonç.

L'arquitectura romànica, en tota l'àrea d'Occident, es movia sota la famosa fórmula, «varietat dintre la unitat». Així els arcs de l'absis italià que venim comentant, descansen sobre columnetes simples, mentre els de la Seu, ho fan sobre columnetes geminades. Les finestres bergamasques hi són en major nombre que a la Seu i permeten una major entrada de llum. El fris que sota la galeria de l'absis italià, discorre sense interrupció, es veu interromput al de la Seu urgellesa, per lesenes que des del sòcol, pugen fins als capitells de la galeria superior.

Tres escalades al congost del riu Mascún

per Hermenegild Carreté

Som de pas a Barbastro, però aquesta vegada no continuarem per l'habitual ruta cap al nord, a la recerca de la capçalera dels rius Ara o Cinca, rosari inexhaustible de cims i crestes bastides de neus perennes.

El Prepirineu d'Osca per a molts de nosaltres és una incògnita que encara resta per aclarir, car la distància ens priva de recórrer aquests paratges tal i com voldríem. Per començar, hem escollit com a objectiu les gorges del riu Mascún, poblades de nombroses agulles de roca calcària que ofereixen a l'escalador agosarat un camp d'acció gairebé inèdit. Ací i allà emergeixen aquests punxeguts monòlits, talment torres de guarda protegint aquesta meravella natural, quasi desconeguda.

Per anar-hi des de Barbastro, se segueix la N-240 en direcció a Osca, que es deixa als 22 km quan s'ha passat Lascellas. Ara cal trencar a la dreta per una carretera estreta, que a Abiego es torna de terra i ja no ens deixarà en aquests 22 km que ens separen de Rodellar. A la fi s'acaba aquesta serp de pols i pedres, on els trencalls estan ben senyalats amb indicacions orientades al turisme atrevit que no dubta a salvar aquestes petites molèsties. Saben que els espera una visió insòlita, quasi verge, en aquest racó amagat al cor de l'alt Aragó.

Rodellar està bastit damunt d'un cingle orientat al nord i solcat per les transparents aigües del riu Mascún, aigües que uns quilòmetres més avall conflueixen a l'Alcanadre. Com que les agulles ens esperen, sortim de Rodellar per un fressat camí que segueix cap al nord, i davallam al llit del riu per unes grades de pedra compacta. En sortir de Rodellar ja es descobreix el Pitón del Cuervo, primera agulla que anem a descriure.

Pitón del Cuervo

Aquesta agulla, de forma niramidal, s'alça a la dreta hidrogràfica del riu, i la seva base està a uns 30 metres damunt el camí.

Una canal atapeïda de malesa s'enfila en diagonal pel cingle, fins a la base de

foto: Kildo

l'agulla (II° i III°). Cal caminar encara uns 25 metres per tal de situar-nos a l'inici de l'escalada, que està situada al vessant oposat al curs del riu.

S'inicia la escalada pujant damunt una savina i, assegurats amb una бага, es continua en A-1 fins a uns arbres. Es flanquegen uns pocs metres a la dreta per abastar un arbre ferm, on s'installa la R-1. Base a R-1: uns 30 metres IV° i A-1, alternat.

Se surt de R-1 per un díedre molt breu, i es continua fins al cim del Pitón del Cuervo, sense dificultats.

R-1 al cim: 15 metres III°.

Descens. — Cal desgrimpar fins a la R-1, on s'installa una doblada de 30 metres que ens deixarà a l'inici de l'escalada.

Fitxa facilitada per Jesús Serrate, que realitzà la 1.ª escalada el dia 7 de febrer de 1971, fent cordada amb Francesc Jau-mejuan «Tim» i Joaquim Lorés, tots tres del Centre Excursionista de Lleida.

El Pitón del Cuervo és una agulla de forma piramidal al marge dret del riu del Barranco de Mascún. ◀

Agua de la Virgen del Castillo, a la vora dreta del riu, després de passar la cabalosa deu de Mascún. ▼

Agulla de la Virgen del Castillo

Aquesta agulla també està situada al marge dret del riu, seguint aigües amunt i després de passar la deu del Mascún, lloc on aflora la cabalosa font, arran de riu. Damunt nostre i a uns cent metres d'alçada, es descobreixen dos ponts naturals, separats per un ferm capitell. L'ull d'aquests ponts és ample d'uns 20 metres i alt de més de 10, i s'hi pot pujar mercès a un corriol que s'enfila dreturer entre pedrascalls, pel vessant sud.

Seguint el camí arran de riu, cal deixar-lo aviat, i enfilarse pel primer barranc que es troba a l'esquerra vers l'oest. Es puja entre arbustos amb dificultat, per situar-nos a l'inici de la paret on comença l'escalada, que és al centre de l'agulla i pel vessant est, orientada al riu. Els primers 5 m són de IV° fins a un replà que cal seguir per la dreta uns 25 m (II°) fins a unes savines que creixen entre l'agulla i el cingle. Ací es farà la R-1.

L'esvelta silueta de la Cuca Bellostà, vista per la cara nord-est, al Barranco de Mascún, a Rodellar. La mola de la sevà dreta és anomenada Ciudadela de Mascún. ▶

Tot seguit cal enfilarse per una xemeneia d'uns 25 m (III° i IV°) i a dalt s'installa la R-2, assegurats en una savina.

Es continua amb un flanqueig d'uns 5 m a l'esquerra: després per una canal atapeïda de vegetació, alta de 20 m (III°) fins a una escletxa, on l'agulla toca el cingle. Ací es farà la R-3.

Ara caldrà passar el collet i continuar per l'aresta oposada a la que fins ara es seguia. A l'extrem del collet i després de seguir uns 3 m de cornisa es continua per una escletxa ampla de 10 m, ampla i desfeta (IV°). Algunes savines asseguren l'escalada als passos més delicats (V^o) i finalment diagonalment a dreta per roca molt àeria, s'arriba al cim de l'agulla de la Virgen del Castillo.

De R-3 al cim: uns 33 m de III° a V^o. La llargada total de la via és d'uns 110 m, i les doblades de descens s'installen pel vessant per on s'ha pujat, aprofitant les savines.

La I^a escalada fou duta a terme pels escaladors del Centre Excursionista de Lleida Víctor Luque i Francesc Jaumejuan «Tim», el 25 de juliol de 1970. Fitxa facilitada per Jesús Serrate.

Cuca Bellostà

Continuem remuntant pel llit d'aquest riu, ara sec, ara inundant-ho tot. És una gimkama on un passa el temps posant-se mitjons, traient-se sabates i rentant-se els peus a cada revolt del riu. L'esguard sols veu un fus que s'enfila com una sageta apuntant al cel de l'alt Aragó. La Cuca Bellostà apareix com un miratge a cada revolt de camí, a cada remullada de peus. Per nosaltres aquesta escalada es presenta com una primera, car ignorem la via oberta pels escaladors de Montañeros de Aragón l'any 1953. Ja estem sota la Cuca Bellostà, després de 30 minuts de caminar, deixant Rodellar. Un no sap com començar a posar fil a l'agulla, perquè la Cuca es presenta fina i llisa com un fus. On està la vulnerabilitat d'aquesta agulla?

Enfilant-nos per la tartera, al nord de la

Cuca, cal deixar l'equip innecessari al coll que uneix la Cuca a l'estrep de la Ciudadela del Mascún. Un flaqueig horitzontal per un relleix, al vessant nord de la Cuca, ens conduirà a l'inici de l'escalada. Un refeu permet reunir uns quants escaladors, damunt nostre, un lleuger desplom asseynala l'inici de l'escalada. A baix nostre es descobreix el llit pedregós del riu, blanc com una canal de neu.

S'inicia l'escalada passant aquesta balma amb l'ajuda de diverses clavilles curtes seguint per roca completament vertical amb fissures escasses i preses raquíques A-1. Als 20 m cal fer un curt flaqueig a l'esquerra molt delicat (V°) per cercar l'inici d'una estreta escletxa alta de 5 m (V°). A dalt d'aquesta escletxa s'installa la R-1, assegurats ben incòmodament a la savina que creix dins la fissura.

De la base a R-1; uns 27 m de A-1, A-2 i V° .

Ara caldrà enfilar-se per roca molt fracturada, insegura i traïdora, amb algun pas molt difícil ($V^\circ+$) i sense possibilitats d'assegurança. Després, la paret s'inclina lleugerament (IV°) uns 5 m i més amunt un relleix permet acomodar-se a la R-2, car al cim no hi cap ni una sargantana. D'ací al cim hi ha uns 7 m (III°), que caldrà desgrimpant després.

R-1 a R-2; uns 30 m de V° , amb algun pas de $V+$. Una clavilla d'assegurança.

Descens. — De R-2 s'installa la doblada de 30 m aprofitant unes fortes arrels, que han assegurat la reunió. Es baixa a la R-1 on s'aprofita la savina per instal·lar la segona doblada, que ens deixarà a l'inici de l'escalada. Ara cal desfer el flaqueig inicial i ja estem una altra vegada al collet.

Material. — Unes 25 clavilles variades, 3 bagues, 30 mosquetons, estreps i 2 cordes de 40 metres.

El temps esmerçat és d'unes 5 hores, amb cordada de quatre.

1.ª escala. — Esteban de Pablo i Ferran Orobí, de la societat Montañeros de Aragón, de Saragossa, el dia 26 de maig de 1953.

El dia 18 d'agost de 1969 efectuam aques-

foto: Kildo

ta escalada, que suposo que és la 2.ª, car no hi ha referències d'anteriors escalades a la Cuca Bellostà. La nostra cordada era formada per Víctor Luque, Enric Valentí, Manuel Baró i Kildo Carreté, tots del Centre Excursionista de Lleida.

El congost del riu Mascún es manté encara verge a la petjada de l'escalador, ja que nombroses i atrevides agulles estan per conquerir. És qüestió de decidir-se a fer una visita a aquest lloc de bellesa aspra com les preses dels seus monòlits. Cada revolt del Mascún ens reserva una sorpresa, i quan ja de retorn girem l'esguard envers aquest congost per acomiadar-nos-en, sembla que l'ull gegant del Pont de Pedra ens fa l'ullet, com dient: a reveure!

La incògnita del Mascún està desxifrada. Altres rius, altres gorges d'aquest Prepirineu esperen la visita de l'excursionista i de l'escalador.

BIBLIOGRAFIA

- «La garganta del Mascún». **Montaña**, núm. 36, pàg. 264 al 270.
- «El barranco de Mascún». **La Montagne**, gener-febrer 1951.
- «Boletín de Montañeros de Aragón», març 1954, núm. 24-25.
- Id., desembre 1953, núm. 22.

Flors de Muntanya

per Ramon Pujol i Alsina

El Montseny, que nosaltres, els barcelonins, tenim tan a l'abast, és una muntanya meravellosa, que cal visitar ben sovint i a qualsevol època de l'any, per redescobrir-ne les bel·leses i estimar cada vegada més la «muntanya d'ametistes». Pel maig darrer hi vaig fer algunes sortides. Fou al punt dolç de la brotada de les fagedes, amb aquell verd tendre tan lluminós. Escatava la nova vida des dels rasets careners fins als fondals més emboscats, flors arreu, aigua abundosa a totes les torrenteres, refilada d'ocells, però, no és pas de la primavera que desitjo parlar-vos, sinó del perill de pèrdua d'aquest Montseny tan nostre.

Hi ha dos factors que hi poden contribuir: el despoblament (que s'agreuja constantment) i la degradació i enviliment que hi provoca l'home (en augment constant).

A la vall de Riells, al camí de Riells a Santa Fe, només queden habitades les masies de can Perearnau i de Bimanés. Són abandonats els corrals de Perearnau i les cases del Baié, can Bernat i can Sac. Al camí de Riells al turó d'Arenys, can Valli-crosa i can Romualdo són també abandonades. Anant d'Arbúcies a Sant Marçal continuen encara en activitat les grans masies del Regàs i Crous de Lliors, però la casa Nova de Crous, i ca l'Arimells, resten sense ningú. Quina tristesa passar per davant d'aquestes cases mortes! Ni un lla-druc de gos, ni el cantar d'un gall! L'únic signe de vida, la font que prop de la casa va rajant com sempre, fidelment! I els camins i corriols van perdent-se de mica en mica, car els manca la vida que hi donaven els seus vianants habituals.

Hi ha encara coses més greus que el despoblament. Des del cim de Matagalls em contemplava l'avetosa que hi ha el des-sota, i l'aclarida bestial que s'hi havia fet, sense signes de repoblació i amb mostres evidents que l'erosió comença a fer de les seves. Les avetoses del Turó de l'Home i Matagalls haurien d'ésser conservades com un tresor, però sembla que dissortadament els propietaris no són del mateix parer!

Caldria bandejar del Montseny els prac-

ticants del moto-cross. Els camins s'ero-sionen, l'escapada de gasos perjudica el mantell vegetal i el terrabastall produït pels motors espanta les salvatgines, provocant-ne l'emigració. En passar per coll Pregon, constatarem dolguts les roderes marcades per les motos damunt la gespa tendra! I ara recordo l'any passat a Costa Rasa (la Molina), que un motorista féu davant nostre un viratge «espectacular», malmetent un meravellós camp de narcisos! Tota una gesta!

I Sant Marçal! qui l'ha vist i qui el veu! La font, abans tan neta i tranquil·la, és ara un dipòsit de papers bruts i altres deixalles. El collet de baixada a Viladrau, bloquejat per un grup d'autocars, el planell de dessota la Creu del collet, ple de cotxes, gent, molta gent per tot! Criatures xisclant i plorant, gent gran cridant a ple pulmó, transistors a tot volum, soroll, molt soroll! Ja en teníem prou amb Santa Fe! I no parlem del Turó de l'Home i les Agudes, amb les seves «pistes» d'aproximació! La societat de consum, que tots patim, acabarà per consumir-ho tot, àdhuc ella mateixa! S'han passat tants anys sense preocupar-se de l'educació cívica de la gent i de sensibilitzar-los una mica de cara a les bel·leses naturals perquè les estimin i les respectin! Cal, però, fer alguna cosa per a salvar aquest parc meravellós que és el Montseny. Si triguem massa, potser ja no hi quedarà un sol racó on encara puguem sentir-nos a muntanya i amb la muntanya!

I ara anem a les nostres flors:

Anemone alpina: Ranunculàcia: Nom vulgar: flor del vent, flor de Sant Joan (Setcases). Rizoma més o menys gruixut, cama de 10 a 40 cm, peluda, sedosa, fulles d'un verd agrisat, peludes al començament i després glabrescents, flors grans, dretes, solitàries, blanques o grogues (Anemone alp. sulphurea) per dintre, violeta molt pàl·lid per fora. Floreix d'abril a juliol, segons els llocs. Es troben en els boscos i a la seva vora, pertot el Pirineu. L'Anemone alpina blanca prefereix els sòls calcaris, i la groga (Anemone alp. sulphurea) els si-

ries, inodores, en nombre de 3-8 en raïm terminal bracteolat, fluix, tèpals oblongs obtusos, recorbats, llanuts per fora cap a l'apex, estams llargs, anteres i pol·len vermel·losos, estil prim, més llarg que els estams, inflat a l'apex, càpsula turbinada, amb sis angles aguts. Floreix de juny a setembre en els boscos i pastures ombroses del pre-Pirineu i Pirineu. Sembla que

lícics. Com a dada curiosa, cal que consignem que a primers de maig de l'any passat a Bordes de Conflent, en el serrat de la Pinosa vaig trobar, a poca distància les unes de les altres, indistintament anemones blanques i grogues. Per altra part no he trobat mai a la Muntanya Sagrada (la Molina) i al Cadí (massissos calcaris) l'anemone groga, i tampoc no he trobat mai a Ull de Ter (silícic) l'anemone blanca. El dibuix correspon a un exemplar d'anemone alp. sulphurea collit prop del xallet d'Ull de Ter, a primers de juny.

Lilium martagon: Liliàcia: Nom vulgar: marcòlic, consolva. Bulb ovoide d'un groc bonic, amb escames nombroses i estretes, verd viu verticil·lades en nombre de 6-8, oblongo-lanceolades, agudes, amb 3-5 nervis. Fulles superiors alternes, molt més petites i estretes. Flors bastant grans, d'un rosat vinós, espurnejades de taques purpú-

pot trobar-se també al Montseny, a Montserrat i a Sant Llorenç del Munt. Al lloc on jo l'he vist amb més abundància és a la Molina. El dibuix correspon a un exemplar collit a la vall de Pineta a darrers de juliol. Sembla que aquest tipus de liliàcia té preferència pels sòls calcaris, al contrari del *Lilium Pyrenaicum*, molt semblant de for-

ma, però amb les flors grogues brillants, espurnejades de negre, que he trobat sempre en sòls silícics (Ull de Ter, Sallente-Boavi, Riberal de Bedó-Tavescan).

Aconitum napellus: Ranunculàcia: Nom vulgar: tora, matallops. Arrel tuberosa, tronc de 30 a 200 cm, molt foliós, simple o ramificat a la part superior, fulles pal-

matisectes d'un verd intens, flors d'un blau violaci disposades en raïms terminals espessos i llargs, sèpals pubescents, casc convexo-hemisfèric. Floreix els mesos de juliol i agost, en els prats i boscos frescals de l'alta muntanya, pre-Pirineu i Pirineu. El dibuix correspon a un exemplar collit a la vall de Pineta, a darrers de juliol.

Geranium silvaticum: Geraniàcia: Nom vulgar: Herba de talls. Perenne, tronc de 30 a 80 cm, dret, robust, cobert de pèls, fulles poligonals, palmatipartides, d'un verd molt intens. Flors purpurines, grans, peduncles biflors, més llargs que les fulles. Floreix del juny a l'agost en els prats i boscos de les muntanyes. El dibuix correspon a un exemplar collit de la font del Saüc (camí d'Ull de Ter) a darrers de juny.

XIII Rallye d'Alta Muntanya 1971

per Xavier Martínez i Joaquim Senties

Un rallye rememoratiu

El Rallye d'Alta Muntanya de 1971 vingué a ser, sense voler-ho expressament, un acte de recordança del I Ràllye, el de 1959, el d'Ull de Ter. Fa dotze anys, la inauguració del nou Xalet-Refugi va motivar la convocatòria d'una prova muntanyenca de noves característiques al nostre país. Ara, sense la motivació, però sí amb la coincidència, la inauguració d'un Xalet-Refugi de nova planta a Salardú s'ha agermanat amb un nou rallye.

Cal dir que la correlació no ha anat gaire més enllà: ahir, un parell de centenars de persones acudiren a l'acte social, i només unes dotzenes, a l'esportiu, i avui els assistents a aquest eren més de quatre-cents. Ahir, la representació federativa es mirava els «rallystes» una mica irònicament, i avui, i tal com d'uns anys ençà, els discursos oficials eren altisonants i glorificadors.

Així, doncs, la recordança ha contribuït a convèncer-nos que el Rallye d'Alta Muntanya té vida pròpia, que ha arribat a una certa perfecció no exempta de defectes (ho prova el fet que per primera vegada en aquesta prova, el llibre de reclamacions n'ha registrat dues, una d'elles aprovada posteriorment, cosa que alhora demostra defectes i perfeccionament), i que el Centre pot estar-ne enorgullit. Recordem ací, de passada, que el tercer any la junta de l'entitat va estar a punt de deixar córrer el rallye, i que la casualitat volgué que en desistís, quan la Federació va notificar que una altra entitat desitjava fer-se'n càrrec.

Un rallye dubitatiu

Fa molts de mesos, l'organització va decidir que amb un Cotiella n'hi havia prou: calia fer un rallye ben diferenciat, però, més fàcil o més difícil? Val a dir que les facilitats del Cotiella eren inexistents: terreny força desconegut, força inhòspit, força monòton, dintre de la seva bellesa. Si aleshores només van arri-

bar la meitat dels equips, què passaria ara, en una zona abrupta com la de Basiero, Saboredo, Colomers? Va triomfar el parer dels que podríem dir-ne «falcons», en el llenguatge semipolític d'ara. Fer-lo més difícil, perquè es va creure que la facilitat a primera vista del Cotiella va animar molts muntanyencs encara poc brègats, i que les dificultats més sonades de l'Amitges i Cia. exigirien més selecció o almenys més preparació.

Aleshores es presentava un entrebanc, i era que no hi havia horaris comprovats de molts dels recorreguts, o no eren prou segurs, i les neus de l'hivern no permetien verificacions de cap mena. El dubte fou resolt a l'estil «computadora»: tant per a les distàncies en línia recta i a peu pla (més o menys recta i més o menys pla); tant per als trajectes amb pendent i giragonsa; tant per les canals i les crestes; menys això per als descensos i menys allò per als camins de tornada. Es va comparar amb els fragments horaris coneguts i segurs, i es va veure que sí, que no estava malament del tot.

Però el més greu arribà quinze dies abans, quan els equips d'exploració es van trobar que no podien explorar res, almenys quant a canals i cims, perquè la neu glaçada dels colls, xemeneies, cornises i crestes auguraven mala anyada per a un rallye calculat amb certa duresa. Heus ací com els «falcons» van ser devorats vius pels «coloms». Cuita-corrents a fer nous càlculs, sollicituds de modificació dels reglaments a la Federació, circulars per als equips, etc. Tot plegat que el Basiero i el Contraig, que havien de fer tronar i ploure, van ser acomiadats sense indemnització.

Ah, però, no havien transcorregut quaranta-vuit hores, que Sant Pere es va adonar que el rallye es corria el dia del seu sant, i vinga enviar sol, i calor, i bon temps, i graus centígrads a dojo, i vet ací que les neus comencen a fer-se fonedisses, i altra vegada a dubtar sobre l'encert de les disposicions preses. Sí, però, qui podia tornar enrera? Sortosament, hi ha-

via massa neu per fondre's de cop, i ens quedava el Sendrosa, un bony enganyador i antipàtic, que, el que són les coses, va fer més mal que el Basiero i el Contraig haurien fet junts, en circumstàncies normals.

Un rallye afirmatiu

Ha estat un rallye afirmatiu perquè ha dit sí en molts aspectes.

Ho ha dit en el nombre d'equips inscrits: vuitanta-un, només superats pels noranta-vuit de l'any passat.

Ho ha dit en la preparació física de la majoria d'equips, molt millor en el seu conjunt que l'any passat. Els catorze guanyadors de medalla d'or van fer tots la puntuació màxima, en cims i en temps (aquest, sobrat), i alguns d'ells encara es planyien de no haver pogut anar al Basiero i al Contraig, tan a prop que n'erren...

Ho ha dit en la introducció d'una prova complementària d'alta muntanya, que no es va conèixer fins al moment de la seva aplicació, que tenia preocupats molts equips, i que va conservar l'interès durant gairebé tot el recorregut, car ho fou a meitat del segon dia: arribar encordats al Gran Tuc de Colomers. Aquesta prova no era necessària a causa del terreny, fàcil, des del portell de Colomers i des del pic Blanc, però es va establir, perquè els equips evidenciessin certa experiència a encordar-se, fer els nusos degudament i marxar així. Més endavant explicarem un aspecte anecdòtic d'aquest episodi.

També ha estat afirmatiu el rallye d'enguany, en la participació d'equips del Centre, perquè a part de la quarantena de controls, secretaris i auxiliars encarregats de l'organització, i de la dotzena d'elements que havien d'encarregar-se de la inauguració oficial del Xalet-Refugi Juli Soler, es van poder reunir onze equips propis, quasi tots ells formats per nois joves, dels quals n'arribaren cinc, entre medalles de bronze, plata i or. No està

del tot malament, no, comptar amb més d'un centenar de socis, la majoria amb menys de vint-i-cinc anys, que poguessin destinar quatre dies seguits a unes activitats socials.

Igualment positiu fou el temps proporcionat, com hem dit abans, per sant Pere.

I si hi afegim que el darrer dia del rallye era dimarts, i que el número d'edició era el tretze, i que, malgrat tot, no va ocórrer cap accident greu, què podem demanar de millor?

Un rallye negatiu

No és que el rallye fos negatiu. Ho va ser per a alguns equips, només. Millor dit, fou la idea que tenien del rallye, aquests equips, la negativa. En primer lloc, la de suposar que corrent s'arriba abans. Sí, és així, però sempre que s'arribi. En lloc de llegir bé el mapa i dosificar l'esforç, molts equips emprengueren el primer dia, des de les Ares, vall de Gerber amunt, una marxa cega (admetem que la foscor no proporciona gaire vista) que els va portar, un darrera l'altre, a un coll erroni, que els va obligar a flanquejar de moment i a tornar a baixar més tard, per pujar al Saburedó, i a baixar altra vegada a la vall d'aquest nom, i per pujar per tercera vegada al desavinent, desplaent i desconsiderat Sendrosa. Així, catorze equips, alguns molt ben puntuats, i que formaven la quarta part dels arribats al campament de la Muntanyeta, després del primer dia, van fer oïdes sordes a les botzines que tocaven diana el dia següent. Equips amb bons elements físics, i amb moltes il·lusions, preferiren acomiadar-se del rallye, abans que abandonar el sac de dormir i fer front a una quarta ascensió, precisament el dia que només n'havien de fer una. Però, és clar, ja l'havien fet el dia abans: imprevistament, irreflexivament i inútilment. Sí, per a aquests equips, el rallye va ser negatiu. I quina llàstima. Perquè si bé alguns equips que prengueren la sortida i es classificaren, ja no tenien altra il·lusió ni

Dalt el cim del Gran Tuc de Colomers. En primer terme el pic Blanc i al fons el massís de la Maladeta. ▼

foto: X. Gregori

facultats per a fer més que obtenir medalla de bronze, molts dels catorze equips esmentats abans podien guanyar almenys medalla de plata.

I un altre punt negatiu del rallye van ser els mosquits, mosques, moscards i mosquers que prengueren el campament per una font d'alimentació moscallonera. Com que els reglaments no ho havien previst, no fou possible declarar aquella invasió antireglamentària.

Com va anar el rallye

Sortint a les quatre de la matinada del

primer dia, del santuari de la Verge de les Ares, millor dit, d'uns revolts de carretera més amunt, a l'altura del camí que remunta la vall de Gerber, setanta-quatre equips van dirigir-se cap als pics d'Amitges, Saburedo i (o) Sendrosa. Dos dels equips, d'una mateixa entitat, es van perdre, i van passar la nit al refugi de la F. C. M. a Saburedo. Alguns més es van retirar, però més d'una seixantena arribaren al campament situat un tros amunt després dels banys de Tredós, a la vall de l'Aiguamoix, al final de la pista forestal, que aviat arribarà a l'estany Major de Colomers. Com hem dit abans, els

equips corrien que donava gust, i a Saburedo i a Amitges, alguns equips hi arribaren abans que s'obris reglamentàriament el control, fet que demostra la seva bona preparació, almenys física.

Com també hem dit abans, catorze equips van fer figa l'endemà, i els restants es dirigiren cap al Colomers, però malgrat que els horaris s'obrien abans pel Ratera que pel Blanc, en un cert precàlcul de tipus lògic, alguns equips anaren primer al Blanc. I d'ací sorgí la part anecdòtica de la prova d'encordament. Perquè tot i que s'havia recomanat als equips que flanquegessin la cresta Blanc-Colomers, l'existència d'aquesta entretinguda cresta, la psicosi o complex creat pel fet d'encordar-se, o la temença de perdre temps, o el desig de fer més completa l'ascensió, va fer decidir a part dels equips a seguir el fil crestallut durant més d'una hora, en lloc de fer el flaqueig en poc més de mitja hora. En aquest parany van caure fins i tot els mateixos controls del pic Blanc que havent arribat vora el Gran Tuc, en unió dels controls d'ací, es van veure obligats a fer bon ús de les seves cames, i, amb tot, arribaren vint minuts més tard al Blanc. Sortosament, els equips que allí ja s'esperaven, no van necessitar els vint minuts per arribar a temps al campament, per més que, en cas contrari, se'ls hauria descomptat aquests vint minuts.

Molts pocs equips es retiraren aquest segon dia, perquè encara que no es dorm gaire bé a terra, encara es dorm pitjor en un autocar, o en un cotxe, o quan no es dorm de cap manera, com el primer dia. I els cims del segon dia eren tots decents i no traïdors com el Sendrosa, i els equips que restaven eren, no hi ha dubte, els millors, cadascun dintre de les seves possibilitats.

I el tercer dia, sis equips es dirigiren directament cap a Salardú, mentre els altres trenta-vuit feien l'excursió tranquil·la de la Salana, i s'arribaren tots ells al final, sense baixa de cap mena.

A l'arribada, el Centre va voler associar

els dos esdeveniments: rallye i xalet nou, en una petita atenció als participants, que pogueren gaudir d'un modest refresc ofert, si més no, amb tot l'agraïment a què es feren mereixedors pel seu esforç. I més tard, a Viella, un àpat de germanor aplegà més de cent cinquanta amics de totes les entitats participants.

I parlant d'entitats i de participants, oferim una idea als organitzadors dels propers rallyes: existeixen ex-participants del rallye pertanyents a altres entitats, però tan entusiastes d'aquesta prova, que es dolien de no poder-hi prendre part, alguns per l'edat, altres per manca de companys per a completar equip, i altres per altres motius. No seria interessant que a través de les entitats corresponents se'ls oferís de participar en l'organització del rallye, o almenys en el control de la prova? Això faria que poguessin seguir cada any assistint a aquest aplec actiu d'alta muntanya que ha creat el Centre, però que en realitat és obra de tothom qui hi ha pres part d'una manera o d'altra; encara que sigui retirant-se el primer dia, encara que sigui classificant-se treballlosament, encara que sigui protestant de tot i per tot. Tots han fet el rallye i el rallye els necessita a tots. Precisament per aquest motiu valdria la pena de no perdre la col·laboració o l'assistència de ningú, sobretot d'aquells —que n'hi ha— que, finit un rallye, ja s'interessin pel següent.

RESULTATS DEFINITIVS

Medalla d'or

Salvador Lòpez, M. A. Martínez i Josep Fluvià; Miquel Rico, Jaume Fernández i Francesc Estanyol; Miquel Amorós, Manuel Navarro i Miquel Casas (Agrupació Excursionista Catalunya). Orland Pons, Ricard Puig i Jaume Marcet (Centre Excursionista de Rubí). Andreu Sorrosal, Josep Sicart i Joan Manuel Vilaplana; Mateu Navarro, Francesc Vila i Josep Lluís Belles (Unió Excursionista de Catalunya). Jordi Grau, Rafel Gibert i Oscar Cadiach (Secció de Muntanya de la Creu Roja, G. E. Muntanyenc,

de Tarragona). Montserrat Cots, Lluís Hernàndez i Carles Bayarri (Club Excursionista Pirineu, de Barcelona). Josep Reixachs, Francesc Reixachs i Josep Leon (Grup Muntanya Geleira, de Barcelona). Juli Manuel Izaguerri, Carme Llobregat i Joaquim Balaguer (Secció Excursionista Foment Martinenc, de Barcelona). Bernat Mateos, Francesc Pina i Jordi Cuesta (Foment Excursionista de Barcelona). Xavier Puig, Alexandre Puig i Francesc Marcet (Club Muntanyenc Sant Cugat, de Sant Cugat del Vallès). Joan Créixams, Josep Casanovas i Toni Villena (Centre Excursionista de Catalunya). Antoni Llurba, Isidre Poch i Josep Bruna (Agrupació Excursionista Talaia, de Vilanova i la Geltrú).

Medalla de plata

Francesc Padial, Francesc Milan i Josep Lluís Milan; Manuel Pastó, Miquel Martín i Joaquim Pagès; Josep Fabrè, Josep Ros i Vicenç del Pozo; Josep Aliu, Ramon Simca i Enric Bayona; Fèlix Rodríguez, Rosa Maria i Cristina Lloré (Unió Excursionista de Catalunya). Josep Aran, Heribert Cunill i Miquel Rosa; Miquel Casas, Miquel Budi i Eduard Ruiz (Foment Excursionista de Barcelona). Ignasi Chies, Josep Pont i Ramon Tornero (Agrupació Excursionista Muntanya, de Barcelona). Miquel Ibern, Jaume Martí i Manuel Sánchez (Centre Excursionista Poblet, de Barcelona). Joan Arnau, Lluís Díez i Joan M. Domènech (Agrupació Excursionista Icària, de Barcelona). Pere Buscalla, Lluís Morales i Ramon Monter (Club Muntanyenc Sant Cugat, de Sant Cugat del Vallès). Lluís Marco, Josep Vilaseca i Alfred Borràs; Josep M. Rovira, Toni Celaya i Núria Sala (Centre Excursionista de Catalunya). Josep Planas, Isabel Romeu i Josep M. Soler (Centre Excursionista Talaia, de Vilanova i la Geltrú).

Medalla de bronze

Josep Aleu, Joan Vilella i Josep Bigorra; Miquel González, Ramon Gabarron i Joan Romero (Centre Excursionista Sant Martí, de Barcelona). Víctor Ligos, Francesc Salmeron i Ma-

nuel Comas (Agrupació Científico-Excursionista, de Mataró). Manuel Sánchez, Agustí Barriol i Josep Teixidó; Miquel Barquín, Núria Closas i Joan Casanovas (Secció Excursionista Foment Martinenc, de Barcelona). Julià Vidal, Ernest Anton Laborda i Jaume Serrano (Agrupació La Salle de Gràcia, de Barcelona). Oscar Breton, Josep M. Fornos i Rafael Puig-Pey (Agrupació Excursionista Col·legi Casp, de Barcelona). Joaquim Isant, Joaquim Calpena i Xavier Mila; Carles Isern, Jordi Ribó i Amadeu Martínez (Foment Excursionista Barcelona). Albert Antonell, Lluís Busquets i Modest Bordó (Secció Excursionista Ateneu Castellarenc, de Castellar del Vallès). Fèlix Bergadà, Joan Mestres i Emili Rovira; Josep Solé, Salvador Giralt i Pere Joan Nogués (Centre Excursionista de Catalunya). Alfred Bou, Francesc Nogué i Antoni Gabarró (Secció Excursionista Club Natació Igualada). Ramon Martín, Lluís Daviu i Joan Toledano (Agrupació Excursionista Talaia, de Vilanova i la Geltrú). Gaspar Molné, Jaume Verge i Jaume Borrull (Club Natació Reus «Plom», S. E., de Reus). Pere Bayona, Joan Boronat i Jordi Sans (Agrupació Excursionista Catalunya, de Reus).

Trofeu Guillot, al més veterà

Emili Rovira (Centre Excursionista de Catalunya) (61 anys).

Trofeu Consell de Jovent, equip més veterà

Joaquim Isant, Joaquim Calpena i Xavier Mila (Foment Excursionista Barcelona) (46-41-31).

Trofeu Campamà, entitat amb més medalles d'or

Agrupació Excursionista Catalunya (tres equips).

Primera femenina

Carme Llobregat (Secció Excursionista Foment Martinenc, de Barcelona). Montserrat Cots (Centre Excursionista Pirineu, de Barcelona).

Equips inscrits: 81. Equips sortits: 74. Equips classificats: 44.

Glossa

per Jaume Aguadé

El treball que, només en part, publiquem a continuació, va obtenir amb el títol Glossa, entre èloga i elegia a una generació que encara creia en els homes i ens els dies, el primer premi en el III Concurs literari per a juniors convocat pel Centre. Els nostres lectors es podran fer càrrec de la notable aptitud literària demostrada pel

seu autor, que només té 17 anys, i de la qual és lícit esperar noves mostres. A fi de situar el lector d'aquest text, cal advertir que l'autor, per aconseguir una transposició de temps, imagina que els fragments que segueixen foren trobats per ell en un vell quadern abandonat en una cabana del Pirineu.

Caldes de Boí, juliol de 1911

Dia 29

Avui he restat tot el dia tancat al balneari per culpa de la pluja. Les hores han passat buides i sense pressa, però no he pogut oblidar el costum d'aixecar-me a trenc d'alba. L'aigua, al Pirineu, és com un estrany protagonista que deixa absorts els estranys a la regió: la de les fonts és clara, fresca; riallosa la dels torrents. Quan plou, però, l'aigua ho és tot: paisatge, color, olor... i el Pirineu d'un dia rel·lent i ventós no és el mateix del que pots veure i viure quan el sol tanca les ninetes dels ulls. He sortit després d'esmorzar a una mena de porxo cobert on és més petita l'obsessió de restar presoner entre quatre murs. No hi ha encara ningú i puc gaudir d'uns instants de solitud. El soroll de l'aigua en xocar contra les lloses de terra produeix una estranya sensació de silenci. Els núvols, en moviment continu i presentant tota llur gamma de grisos i blancs bruts, enrajolen el cel i dispersen la llum del sol. Els termes més o menys allunyats adquireixen un característic ombrejat que esblanqueeix els colors. Més a prop, els contorns del paisatge apareixen com descomposats en mil minúscules guspires. El xip-xap de les gotes, en davallar de la teulada per una esquerra del tub de zenc, reproduïx multitud de tonades conegudes. Adsiara un llamp creua el cel i el ressò de les muntanyes amplifica el tro. Mica a mica, la terrassa es va omplint de gent de posat avorrit. Alguns inicien una «brisca», d'al-

tres llegeixen. En conjunt, una xarxa de mirades tedioses. Els núvols segueixen llur veloç dansa. A poc a poc la terrassa i jo tornem a restar sols i és hora d'anar a dinar. A la tarda segueix la «brisca» i la xarxa de mirades. Un camperol de Boí s'aventura a pujar i el veiem arribar lentament amb el seu ruc. A mida que s'acosta va prenent color i polaritza per uns instants l'atenció del grup d'homes de la terrassa. Ha canviat el vent i sembla que demà tindrà bon dia. S'acorda traslladar la «brisca» a la llar de foc, però el sopar és a taula. He d'anar a dormir d'hora, puix demà penso pujar al Comolo Formo.

Dia 30

He pujat al Comolo Formo en cinc hores des de Boí. Ara són les nou i estic gaudint d'un dels millors panorames de muntanya que he vist fins ara. Les vaig reconeixent una per una. Albiro fins i tot la serra del Cadí, que forma els termes més allunyats. Catalunya als meus peus, el món als meus peus, bonica frase, el món que com Diògenes cerca un home i no el troba, potser perquè no hi esmerça prou esforç. Cercar un home..., trobar un home... quasi tan difícil com trobar un Déu. Ací, a dalt de muntanya, on tot és més pur, es poden fer ambdues coses: cercar un Déu i trobar un home que ets segurament tu mateix, car la natura et fa adonar-te que ho ets, amb tots els defectes que això representa, però amb les innegables virtuts que comporta alhora. En primer lloc, la llibertat, la llibertat de pen-

sar i sobretot, sobretot, la de ser: llibertat de ser això, o allò, o allò altre, de voler, de decidir... A ciutat, en canvi, et veus determinat per mil factors absurds, entre els quals cal comptar els dos més terribles tirans de l'home: mite i tabú. Trista realitat, però adaptada a l'home, al qual no basten cadenes per a fer esclau i s'ha de recórrer al mite, aquest ninot de cartró-pedra que ens diu com hem de viure i què hem d'admirar, i el tabú, que ens obliga a romandre esmaperduts en somnis abans d'obrir la porta verge que té un rètol imprès: «prohibit pensar-hi»; rètol cruel, el més cruel dels que comencen «prohibit... (entrar, escopir, cridar...)».

Però el món segueix la seva marxa i és d'esperar que demà, o l'altre, algú enruni el mite i obri la por als altres, en un moviment d'alliberació que restarà imprès als llibres d'història i a la consciència que continua restant, com al principi, «tabula rasa», endormiscada en l'absurd de la vida quotidiana, en la monotonia dels jorns, en la misèria del treball rutinari, del sou mesquí. I a ciutat, l'odi, la lluita, l'absurd..., homes de mirada baixa i esperit tancat que caminen de pressa pels avorrits carrers, que no gaudeixen de l'instant perquè tota llur vida és un continu no-temps, que es reuneixen a la taverna i discuteixen..., i els seus mots ressonen com en una sala buida. Es creuen feliços perquè pensen tenir la resposta justa a cada pregunta i la suprema ciència de discernir i condemnar... Quant de temps perdut en aquest segle passat! I quant més que se'n perdrà en el que ara comença!

No podia restar més estona a dalt el Còmolò Formò i vaig tornar a Boí.

Dia 31

Avui al vespre, mentre contemplava l'església de Boí, situada d'esquena al poble i al mig del cementiri, feta amb pedra de color de llicorella i amagada al costat d'una mena de cogolló que sorgeix sobtadament al centre (si és que es pot parlar de centre

en aquests pobles pirinencs) de la vila; se m'acostà un camperol d'aspecte sorrut. Els seus pantalons de vellut de color de terra feien contrast amb el meu vestit dissonant d'home de ciutat.

—Que veniu de lluny, vós?

—...

—Una vegada el meu fill va anar a Lleida per un assumpte dels ramats. Ja prou que és lluny!

—...

—Ací en ve bastant, de gent com vós; van a Caldes, a prendre les aigües...

—...

—Redeu! Vi fossin!

—...

—A l'hivern, en canvi, restem sols! Fa molt de fred! Mal país! Jo pogués! Però, i vós, què us duu per ací?

—...

—Oh, muntanya prou! Més de la que voldriem: ja us ho dic, quan ve la neu, prou que n'eixiríem! Però a la vora del foc som! A l'estiu rai! Temps vindrà que ja no hi farem vida, en aquest poble: l'any passat en Miquel de can Bosc; ara, el fill de la Ció. No ho volen ser, de pastors, de perjudicada que n'és la vida! Però vida, això no és vida! Ja em direu vós, que veniu de capital si hi ha remei! Aquest hivern vam trobar en Tomàs mort a Port de Rus... va ésser el torb!... Hauríeu de veure vós quan bufa el torb! D'una revolada aixeca un tou de neu que ens cobreix les cases i ens mata el bestiar. Aquests pobles sembla que es vagin a morir a cada hivern, però en acabar el fred es reviscolen! No vos dic jo que tots seríem ja fora! Però, què hem de fer, els vells, si arreu fem nosa! Els joves prou que fugirien, però nosaltres, on hem d'anar? Que el fred ens fa sonar les dents, prou! i hem d'estar arrupits vora el foc, prou!, però, i els nostres avis?... Ací moriren! Déu els tingui en sa Glòria. Dessota una d'aquestes creus són enterrats, el mateix que nosaltres, quan sigui l'hora; mentrestant, què hi farem! Ja vos dic que això no és vida. De pitjors n'hi ha i no és de cristià queixar-se, però, no hi esteu, vós?... I el jovent, és clar que el

jovent vol sortir-ne! De jove es vol viure! Jo pugués, mes no ho puc fer!... Però de jove, valga'm Déu!, d'ací a Espot anava, si calia, per poder veure la mossa que ja m'esperava. Allò eren temps, prou que en feia de fred, però te n'estaves! Prou que en queia, de neu, però si calia sorties a vigilar el bestiar!... Quin ramat tenia el pare, al cel sia! Era el més bonic de la contrada i em deixava seguir-lo, quan duia les ovelles a pasturar... Que n'era, de blau el cel al matí! I que fresques les aigües dels torrents! I llavors, sabeu vós, no en venia, de gent a prendre-les!... Recordo el mossèn quan feia sonar les campanes, els diumenges i tothom anava a missa, de bon matí... baixava jo, vailet encara, per ací on som ara i estava content perquè havia confessat i podia combregar, perquè després podia donar de menjar a l'euga...

Tot l'escenari quedà, de sobte, en silenci, silenci de nau gòtica que no goso trencar. Passa molt de temps en uns instants. Potser aquest home, que ni tan sols no sé com es diu, mai no havia parlat com avui, mai no havia dit com arriba a estimar la seva terra. Li faig una pregunta:

—...

—Oh, prou! sí que ho és, de bella, aquesta església! L'haguéssiu vista, quan en teníem cura!

—...

—Antiga, dieu? Tot ho és prou d'antic; només heu de mirar les cases: no restaran dempeus aquest hivern! I és clar, com que se'n té cura! Potser sí que cauran abans que l'església!

—...

—Esglésies rai, que bé proutes que n'hi ha en aquesta vall, i moltes vos han d'agradar, a vós.

—...

—Taüll, n'hi diuen. No us heu de perdre... riu amunt... ja us hi duria, però...

—...

—Si mai voleu venir a casa, ja ho sabeu, és aquella del fons, al capdamunt de la vila.

—...

—Us quedareu molt de temps, vós?

—...

—Adéu-siau!

—...

Sí, tanmateix demà visitaré Taüll, potser a mitja tarda, perquè l'encís sigui més gran, semblant al que m'ha produït aquest pagès de parla eixuta i ensem dolça, de rostre deformat pels solcs d'una ganya perpètua i de mirada clara, franca, posseïdor d'un estrany gai-saber que em fa pensar que hi ha algú que és digne de la Natura...

Dia 1 d'agost

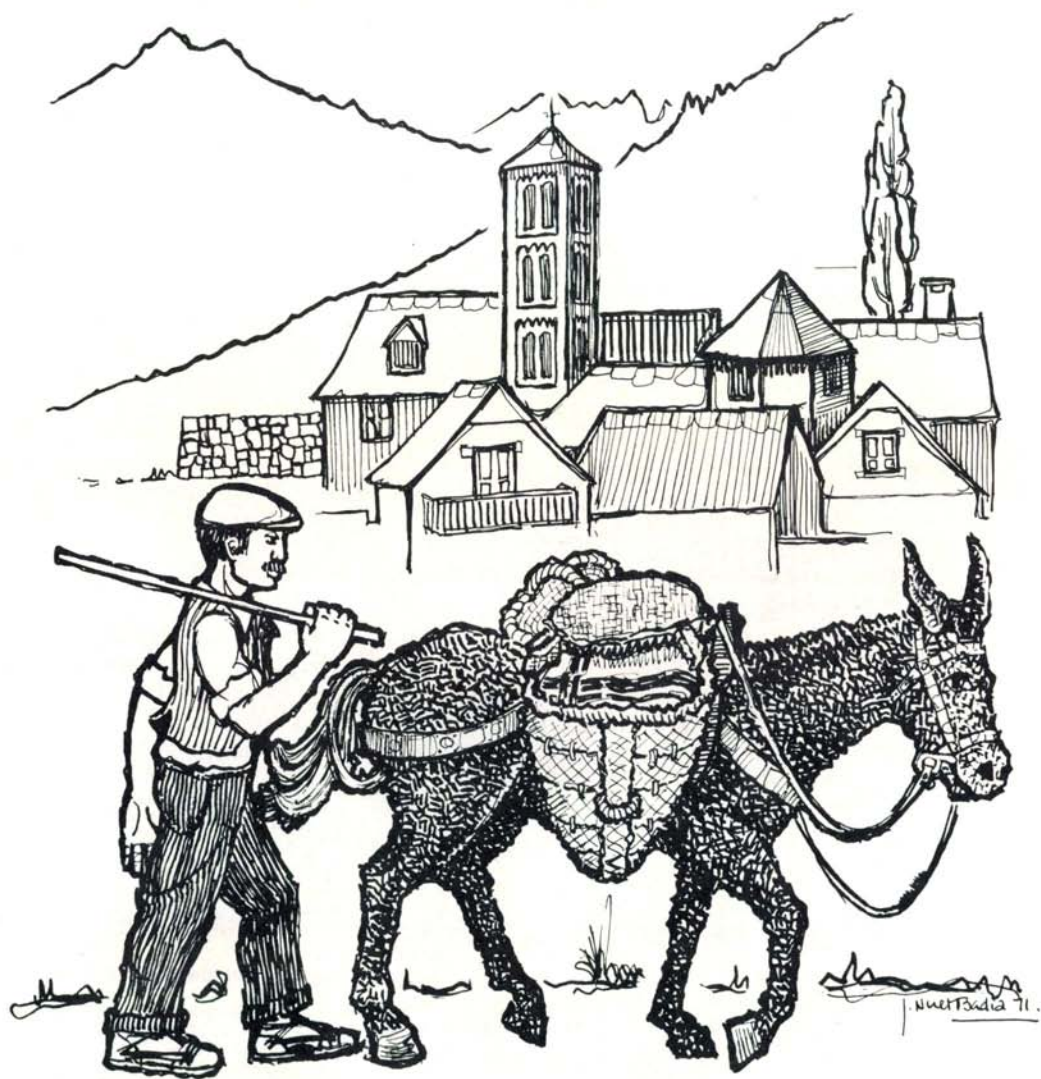
He pujat al matí a Taüll i he quedat bocabadat en veure Sant Climent i Santa Maria, que han tingut el gran honor i la gran responsabilitat d'ésser uns dels fidels guardians dels tresors del romànic a la nostra terra. Però, més que guardians fidels, «ells» són el romànic, perquè el romànic, igual que el gòtic, no és un absis ni un pinacle, sinó un ambient. L'art és la vida i a l'Edat Mitjana la vida és art. Després, amb el Renaixement, aquest s'extroverteix i apareix com a entitat pròpia: «Ars», amb majúscula... i hi ha un Botticelli, hi ha un Leonardo, les grans figures que ostenten la presidència de l'Ars i que per si mateixos creen i destrueixen estils. L'Edat Mitjana, però, és diferent. L'art no és «Ars», sinó que és la vida mateixa: igualment feien una casa que una església o un Pantocràtor, o un romanç, o una batalla. A l'Edat Mitjana l'art és la terra, la terra que es trepitja, que es llaura, que s'estima. L'art és la pedra, que es treballa el mateix que un conreu. L'art és la vila, que es construeix damunt la terra. La vida és la terra... i es viu dempeus. La terra és santa, sagrada, viscuda, cuidada. La terra és la lluita, la guerra, l'eina i la feina, el pa, la justícia, la llei. La terra és llei, llei natural... La terra és tot el que hi ha a la part d'ací del mar. I tot és en la terra. I tot és per la terra. La terra, però, no és la Pàtria. Això vingué després, vingué quan ja hom havia donat quatre conceptes bastant buits que tots havien de creure: poder, pàtria, Ars... La terra és més, és el pacte de l'home amb la Natura, és l'amor...

és l'inici, l'ajuda, la causa, el fi de la vida. I l'home, a l'Edat Mitjana, ho sabia, tot això. Sabia la seguretat que li donava la possessió de la terra i per això la definia, la conservava, l'estimava. I així es creà Catalunya, com una terra que era estimada pels que la poblaven i la trepitjaven. I és per això que en el Pirineu hem de cercar la gènesi del nostre país, en valls com aquesta, no en la marina. En el feudalisme, no en el burg. En el romànic, no en el gòtic. A l'Edat Mitjana, no al Renaixement. I tot això, perquè és al Pirineu on és més gran el contacte amb la terra, amb la muntanya, alhora refugi i sosteniment, autèntic perpal de l'esperit ancestral català, que es diu Ripoll o Cuixà, o Montgrony, ... o Taüll. El català és un home de muntanya. D'allà ve el seny, el treball... Ve la unió quasi umbilical amb la mare terra. Recórrer aquestes valls, a la recerca de les virtuts ancestrals i geològiques del nostre poble, és el meu objectiu, és el meu plaer. Contemplar el meu origen, la meua història! Però no la història tal com es fa del Renaixement ençà, és a dir, col·lectiva, generalitzada, sinó una història individual, particular, de cada home per ell mateix, no en conjunt: no la nació, sinó la casa, la llar, aquesta és la història que m'agrada. Pensar el que féu cada home, el que passà en cada lloc. Qui bastí aquella pedra en aquella façana? Qui conduí un ramat per aquest camí? Quins camps guarden a les seves entranyes els cossos dels homes que els treballaren? No és la lluita amb els altres el que fa un poble, sinó la lluita per posseir la terra que es trepitja. I jo, que he nascut a ciutat que és la negació del camp, també lluito per posseir «la meua terra». La muntanya, l'excursionisme, que són una contínua lluita per assolir, per assimilar-se a la terra, ens fan ser més catalans.

¿Quin lloc millor que aquest podia haver escollit per fer-me aquestes reflexions? Taüll, on s'és a prop de les realitats que han creat l'esperit català: muntanya, terra, art... No és realment aquest lloc una de les cruïlles on s'uneixen les virtuts que constitueixen la nostra manera intrínseca

de ser? No és l'únic (Montserrat, Montgrony...), però potser és més atraient per haver restat ocult als ulls del món, que ha estat vuit segles orb davant la colossal disputa d'aquests dos noms: Sant Climent i Santa Maria.

Les dues esglésies són fonamentalment diferents, malgrat llur semblança quan es mira tan sols l'aparat extern, sense intuir l'esperit de cada línia. Santa Maria està al mig del poble, sobresortint del desigual conjunt de cases i en un suau pendent. Tota ella és més esvelta, cosa que, parlant de romànic, vol dir més robusta (estranya paradoxa), que no pas Sant Climent, que gaudeix de l'estilització d'una L que, atabalada pel brogit de la vila, hagi fugit al camp i s'hagi ajagut a reposar. Sant Climent descansa. Santa Maria vetlla. Sant Climent és feta amb amorosa complaença, amb la delicadesa que mereix la pedra del Pirineu. Sant Climent és pedra rosada, quasi daurada. Santa Maria és fosca i de pedres de cantells tallats en arestes. Els contraforts de l'absis pugen de terra per suportar el sostre. Les pedres de Sant Climent són arrodonides. Els contraforts, un xic indecisos, reposen de dalt a baix. Semblen arrels d'arbre. Santa Maria s'ha de mirar de prop en un dia de pluja, a la llum d'una llàntia. Sant Climent estima el sol d'un jorn d'estiu quan el caminant arriba assedegat i cerca l'ombra. Sant Climent té un campanar molt alt, fet per a no haver-hi campanes. A Santa Maria li manca una absidiola i li sobra una cúpula. La primera ha estat substituïda per una mena de casa quadrada. Sant Climent quasi no té columnes al campanar i alguna finestra ha estat tapada. Santa Maria és obra d'arquitectes. Sant Climent ho és d'artistes. Però el poble pot estar orgullós de les dues obres magnes i pensar que passaran a la posteritat, sota el nom genèric de Taüll (què deu voler dir Taüll?), nom que serveix a dintre seu una força inesgotable. ¿Com aquells homes, que no gosaven aixecar llurs cases quatre pams, podien bastir aquells campanars? ¿Com aquells camperols, que lluitaven cada dia amb la terra per arrancar-li

els fruits, que eren homes de muntanya, ignorants, dominats per la roda del temps, la collita, la vacada, pogueren crear quelcom més que una església: un poble? Potser la resposta és molt senzilla, car aquells homes sabien el que era una albada fresca, cara al vent del nord, i un matí lluminós, i un capvespre suau, de lluna plena, perquè aquells homes havien sentit la remor de l'aigua en un estany pirinenc qualsevol, o

una posta de sol, amarada de sangs i turqueses que ja augura el demà, un nou dia que els duria altre cop la feina i la vida, que els diria: tu ets home, plenitud del sentit..., és el goig de viure, és el goig de veure passar la roda del temps i esguardar la collita, conduir la vacada, aixecar un campanar! El contacte amb la terra crea un poble... El contacte amb el món domina l'instant, el temps, suprema victòria... El

temps! L'esperit! El muntanyenc del segle XII els ajunta i en surt Taüll: esperit amorosit pel temps!

És difícil escollir, però al final decideixo per acostar-me primer a Sant Climent, car, havent viscut separat del poble, potser conserva millor la puresa que els seus constructors hi dipositaren, mentre Santa Maria potser ha fet més de conillet d'indies a través de la història. En primer lloc, el cimbori o cúpula és, evidentment, molt posterior, i aquesta intromissió d'elements estranys, si bé per una part contribueix a donar una fesomia pròpia a la capella, deu haver destruït, amb tota seguretat, la primitiva estructura interna. En resum: pot quedar-hi bé, però no deixa de ser un afegit.

Aquestes esglésies romàniques semblen haver estat fetes per ser vistes d'esquena, és a dir, per la part de l'absis, car el front no té la delicadesa o la serenitat, segons els casos, de la part posterior, amb la forma semicilíndrica de les absidioles. En entrar a la de Sant Climent, la porta grunyeix en voltar entorn de les frontisses i, avesat a la claror del dia, no encerto a delimitar els objectes que hi deu haver a l'interior. En tancar darrera meu la porta, desapareix l'escassa llum que s'havia atrevit a entrar i em trobo enmig d'una llòbrega sala en la qual avanço a tentines, vers un minúscul llum d'oli que pampallugueja al fons. A poc a poc els objectes prenen forma, canviant al principi, i més definida a mida que els ulls se m'acostumen a l'ambient. La nau central està coberta per una teulada de fusta sostinguda per robustes columnes. Una d'elles té una inscripció de lectura difícil al neòfit. Sembla contenir una data: 11... 11 desembre. La llàntia d'oli, que ha estat la meua guia des del principi (quin de principi?, el primer principi, potser?), sembla il·luminar uns murs amb pintures o quelcom semblant. M'hi acosto més. Veig vermells de sang i blaus celestes. Més tard veig rostres: rostres de sants, d'àngels..., rostres allargats, d'ulls oberts i galtes rosades. Rostres de front, d'ample i bruna cabellera. S. BARTOMEU S. IOANES. Homes. Homes

amb llibres a les mans, amb túniques vermelles i blaves, d'aurèola blanca. Homes que miren fixament. També la verge, que duu un calze a la mà, sembla mirar fixament i hom es pot preguntar, com algú ha fet amb la Gioconda, què devia estar pensant? què diria si pogués sortir de la determinació d'un fresc? Ens contaria noves del seu autor, i sabriem si era nostrat o estranger, si era home de mar o de terra endins, i sobretot, sobretot, quines belles contrades va visitar o quins còdols van sentir la seva petjada. Ens diria com era (no ens importa qui era!), si era alegre i festiu, o sever, o auster; si era vell o era jove, i en tot cas on va passar la infantesa, i en tot cas on va veure per primer cop l'albada, on va plorar la primera vegada. I ens diria, si parlés, com va arribar a aquesta terra, si no s'hi crià; com lluïa el sol el dia en que veié la vall on sóc ara i quina enyorança guardava a les venes... Ens diria, si parlés, on jau el seu cos, si jau en terra estranya, endut pel torrent de la mort o és ací al dessota, vigilat per les adustes figures dels profetes, per cada una de les pedres que a l'església hi ha.

En aixecar el cap, la meua vista, que ja aprecia els contorns de les coses, es creua amb una mirada que em colpeix profundament. Part de dalt de l'absis, on has d'alçar el cap per veure-ho, el rostre del Totpoderós t'esguarda. Ell és allí, en una pintura, obra d'un pintor anònim, aplicada al mur quan encara el guix rellent és fresc..., però n'hi ha més: Ell t'esguarda! Envoltat d'àngels i serafins, punt mig entre l'alfa i l'omega, amb la Terra als peus, t'esguarda! La mà dreta en alt, les celles en arc, les ninetes dels ulls com dos immensos punts negres... Tu pots no veure'l o no mirar-lo, però ell continua esguardant-te. A la mà esquerra sosté un llibre obert, de curiosa perspectiva: «Ego sum lux mundi..., lux..., lux...» Potser era aquesta la llum que em servia de guia des del principi, des d'aquell principi que resta escrit al pòrtic del Testament. Potser està ací la raó de tot, el sentit de la vida. Potser sí que el

món pugui encara esdevenir amor i l'odi ser bandejat... «Ego sum lux mundi...» Potser en el fons no cal cercar més per quès... Per què la vida? Per què la mort?... L'esperit, heus ací la resposta. L'esperit, immensa troballa per a qui, com jo, cerca ideals. Tot el que en aquestes llibretes he escrit podria ser bescanviat per dos mots: a la recerca de l'esperit. ¿És això el que veritablement intento trobar a la muntanya, en la solitud d'un cim, en la dolça foscor de l'interior d'una ermita romànica, en un capvespre al Pirineu? ¿És l'esperit el que impregna de senzillesa les conferències de mestre Fabra, els divendres, o l'estada a Montserrat, a l'estiu, o el Nadal passat a Núria, l'any darrer... Sí, deu ser l'esperit, i és aquesta una magnífica resposta perquè el plaer per si sol no és res i ens anoreia. No, no n'hi ha prou amb el plaer, manca l'esperit, perquè, malgrat tot, malgrat la injustícia, l'odi, la mort i la vida, encara podem afirmar, i esperem que les noves generacions en donin la raó: mentre hi ha homes, hi ha esperança.

* * *

En girar pàgina cau a terra un full petit i rodó esgrogueït pel temps i el contacte amb el paper, que em fa desviar l'atenció de la llibreta de notes que he llegit àvidament fins ara. L'espelma pampallugueja i alhora espetega, s'estiregassa, desapareix, després reviscola. D'ençà que s'ha fet fosc s'ha anat consumint i ara únicament en resten uns bocins que no han de durar pas gaire. Acluco els ulls, adolorits, uns instants, i intento reflexionar sobre el que he llegit, que no deixa de ser una ínfima part del que aquests quaderns contenen. Qui va ser el seu autor? El nom el sé des del principi, però no en tinc prou amb el nom. Ell era d'una altra fusta, amb la qual, dissortadament, ja no es fan d'homes. Possiblement no havia dut mai unes botes noves i fins i tot els pantalons no eren més que despulles, però ell era d'una altra escola i no li calia dir-se muntanyenc, com avui dia gosem fer per estar massa a l'abast la paraula excursionista. I és que ell era fruit d'uns

altres dies, d'un temps que plantejà qüestions que no hem sabut resoldre, d'un temps en què encara es podia confiar en l'home... l'home... l'home català del 1900! Que de coses se'n podria haver tret, d'un home que creia en la terra, l'amor, l'esperit! Avui, per contra, les esperances manquen i no s'hi veu sortida. Malauradament, no hem sabut fer les coses i és tard per tornar a començar la tasca, car, a despit nostre, som hereus d'una generació crescuda en temps de guerra que va haver d'aprendre el secret del doble fons i la botiga tancada en un temps de soroll de metralla i vidres escapçats... No en podia sortir res de bo! Hem sortit nosaltres que avui ens podem preguntar: què en resta, dels ideals d'aquells homes del 1900?... Què en resta de la vida? I és que avui al món amb la sang ja plena de por i de recances, i vivim a l'aguait de la injustícia que fem i la que ens faran... No ha arribat encara el moment de dir prou?

És realment una troballa feliç la que he fet avui, en una jaça perduda del Pirineu: unes humils llibretes, testimoni d'uns somnis, diari fervent d'una vida joiosa en la solitud immensa, i no em crec digne de poder-me'ls endur amb mi, car des del principi foren fets per veure passar el temps enmig de valls i muntanyes. Potser algun dia no gaire llunyà, quan tot resti erm per la fúria de l'home, algú pugui trobar aquests fulls i, llegint-los, plorar pel temps passat.

I jo, que he fullejat les llibretes i he copsat el seu missatge, sé que demà tot serà molt més bell, malgrat ser les mateixes coses de cada dia; sé que el sol, com tota matinada, lluirà roig i tebi, i la seva flama m'omplirà d'una formosa claror de pau. Sé també que el corriol que em durà al cim ha estat solcat per pastors i ramats, i això alleugirà la meva temença. Sé, en fi, que TOTA TERRA QUE ESTIMI SERÀ MEVA, i tot cim que assoleixi, un nou altar...

Però, els homes que vindran darrera meu... esbrancaran algun dia l'altívol Pirineu?

Piragüisme. VIII Rallye turístic esportiu internacional 1971

per Julià M. Cutillé i Roig

Del dia 25 de juliol al dia 1 d'agost, a la població de Sort, capital del Pallars Sobirà, i amb el patrocini de les federacions espanyola i lleidatana de piragüisme, es va celebrar el VIII Rallye turístic esportiu internacional. Aquesta circumstància i el lloc que aquesta nova modalitat esportiva va agafant dins les nostres activitats, ens duu a fer una breu exposició de la seva història i de les seves principals característiques.

Pel mar del Labrador, enmig de la badia de Baffin, esquivant icebergs despresos de les geleres de Groenlàndia i de l'illa d'Ellesmehre, encara es poden veure les petites embarcacions anomenades piragües que fins ara han servit de mitjà de transport aquàtic, fetes d'una armadura de fusta coberta de pells de foca i, sovint, arrossegant morses o foques caçades pels experts palistes-caçadors esquimals. D'aquestes embarcacions a les actuals piragües de competició sortides de Copenhaguen i de Göteborg, hi ha un gran abisme, però unes

i altres tenen en comú que la tracció es basa en l'esforç físic de l'ésser humà.

El primer pas de l'entrada a Europa d'aquest tipus d'embarcacions tingué lloc amb la colonització de Groenlàndia pels danesos, els quals l'adoptaren com a sistema ideal d'embarcació recreativa. Després, els canadencs transvasaren les canoes dels indis nord-americans als rius de les conques nord i oest del Canadà, de corrent ràpid i impetuós, i van adoptar el rem de pala única en contra del rem de pala doble dels kaiaks esquimals.

Internacionalment, aquestes embarcacions són conegudes amb una denominació formada per la lletra K, seguida d'una xifra que representa el nombre de palistes que les duen; així, K-1, K-2, K-4. Les canoes canadencs són conegudes amb les denominacions C-1 i C-2.

Un altre detall que diferencia els kaiaks de les canoes canadencs és que en els primers el palista va assegut i en les canoes agenollat.

La Noguera Pallaresa ha estat catalogat com un dels quatre millors rius d'Europa. ◀

...després d'haver passat pels difícils ràpids i d'haver-nos remullat algun cop. ▶

El primer kaiak construït amb una finalitat purament esportiva data, aproximadament, de l'any 1850, i va ser dissenyat i construït per un anglès anomenat Mac Gregor amb roure massís i un pont de cedre. Aquesta embarcació, que fou batejada amb el nom de «Rob Roy», ja tenia les línies generals dels nostres kaiaks actuals. El seu constructor en va treure un bon profit, ja que hi va recórrer els rius d'Europa i d'Àfrica. Després, encara, en 1867, va escriure un llibre, **Rob Roy on the Baltic**, en què relata les seves travessies i peripècies.

L'any 1936 el piragüisme va ésser acceptat com a esport olímpic, però no serà fins el 1948, a l'Olimpíada de Londres, en què donarà un gran pas endavant, amb la participació dels països escandinaus com a primeres potències, i amb el triomf de l'avi Gert Frederiksson, el qual va guanyar tres medalles d'or i una de bronze amb K-1 i una d'or amb K-2, durant les cinc olimpíades següents. D'aquesta manera advingué l'escalada de la modalitat

del piragüisme coneguda amb el nom de regates d'aigües mortes, amb dues especialitats, de velocitat i de fons, que es disputen sobre superfícies d'aigües quietes o mortes. Amb igualtat d'oportunitats s'obté la victòria per mitjà del cronòmetre, amb els recursos d'una tècnica molt depurada i de molta potència.

Després s'anirà imposant també la modalitat d'aigües braves, que es practica en els rius de baixades ràpides i impetuoses. Aquesta modalitat no exigeix tant d'esforç i es viatja alhora que es rema. El descens de rius comença com una forma barata de fer turisme i dona origen a un fort moviment centro-europeu. Alemanya, Bèlgica, França, Suïssa, Àustria, Gran Bretanya, Polònia, Txecoslovàquia i Hongria seran els màxims exponents del rallye piragüístic o piragüisme turístic. D'aquí a la competició només hi ha un pas, i així neix la modalitat esportiva del descens de riu en una cursa de 10 a 12 quilòmetres de llargada, en la qual comptarà no solament la potència de la palada, sinó també, i molt

decisivament, l'habilitat per a sortejar els obstacles i per a mantenir-se dalt l'embarcació.

Aquesta nova modalitat del piragüisme, més aviat pròpia de països amb rius no gaire llargs i de curs molt ràpid, troba a Catalunya, concretament a la Noguera Pallaresa, un riu que ha estat catalogat entre els quatre millors d'Europa. És lògic, doncs, que fos escollit per a la celebració del VIII Rallye turístic esportiu internacional, que va consistir en les proves de descens slalom i esquimotaj (VIII slalom internacional i V prova d'esquimotaj a Sort), i en les quals es van decidir els campionats d'Espanya. La Federació Lleidatana es va endur gairebé totes les medalles. Cal destacar, en aquestes proves, la nombrosa participació i la qualitat dels equips francesos (Tarbes, Bordeus, Nimes, etc.), juntament amb els d'onze països, els quals ens van demostrar la bona preparació i la tècnica dels palistes, així com l'excel·lència del seu material, i van posar de manifestar els esforços que hem de realitzar per arribar al seu nivell.

Vam participar a la prova de descens turístic des d'Escaló a Llavorsí, de 9 km de recorregut, com a novells corredors del Centre. Van prendre la sortida un total

de dos-cents palistes, i sota els consells de Jaume Salvans (Pey) i de tots els nostres amics de Sort (Dolors, Ramon, Aleix i d'altres), en Jordi Bofarull i l'autor d'aquestes línies, vam arribar a Llavorsí, després d'haver passat pels difícils ràpids i d'haver-nos remullat algun cop. Després vam saber que la prova no havia estat mancada de dificultats i que s'havien produït bastants abandonaments, però va resultar molt divertida i ens va fer venir ganes de tornar-hi.

El president de la Federació Lleidatana, davant la manca de jutges espanyols per al control de les etapes del campionat, ens va pregar si volem exercir-ne les funcions juntament amb tres futures piragüistes (Maria Carme Fransistorra, Esther Madriles i M. Antònia Ponts), amb les quals i tots els jutges estrangers formarem un bon equip. Havent acabat la prova fórem obsequiats amb un àpat suculent.

Des d'aquestes línies, en nom del Centre i de la secció Camping, vull agrair les facilitats rebudes d'aquest gran campió que és Jaume Salvans (Pey) i de la seva família, per l'acollida que ens va fer a tots nosaltres, i també a tots els palistes de Sort l'estada agradable i plena de satisfaccions de què ens van fer gaudir.

Campament de vacances al pla de Beret

per Carles Macià i Vives

foto: Jané

Els catalans som gent d'horitzons muntanyosos. Ens és ben difícil, des de qualsevol indret del nostre país, de poder girar els ulls a l'entorn i no veure muntanyes pertot arreu. Potser és per aquest motiu que tan aviat com hem topat amb algun terreny pla, ni que sigui d'una extensió ridículament migrada, hem cuitat a destacar-lo pomposament amb el nom de pla, calma, planell o qualsevol altra denominació sinònima.

No sé si a la vista del pla de Beret, a la Vall d'Aran, un centroeuropeu o algun altre habitant de països d'autèntiques planúries, somriuria una mica irònicament. Però per a nosaltres, obligats per la força de la comparació relativa, el pla de Beret és un gran pla, únic en el seu caràcter d'alta muntanya. En entrar-hi per la mena de portell que dona pas a la pista que puja de Salardú, quasi gosàrem creure que aquestes muntanyes nostres, sempre tan aclaparadores, han fet aquí, amablement, unes passes enrera a banda i banda

per a deixar-nos un amplíssim pas. Si hom porta encara arrapada la sensació opressiva, quasi ofegadora, de proximitat de la muntanya que donen els engorjats de Terradets i Collegats, el contrast és més viu encara. I en ser al bell mig de la gran plana herbada, sense un sol arbre, sota la tibada arcada del cel, i amb un horitzó inusitadament allunyat, es fa difícil de resistir una temptació d'infant: la d'obrir els braços en creu i córrer i córrer, de cara al vent, amb la boca ben oberta. Perquè es diria —ignorem la ciència per un moment, vatua el món!— que aquí hi ha més aire per a respirar que en qualsevol altre lloc; falta pit per a emmagatzemar tot el que pugna per entrar-hi.

Aquesta amplitud, aquest gairebé excés d'aire dintre els pulmons, potser és la sensació més perdurable de totes les que em van quedar del Campament de Vacances d'enguany; campament que, com és sabut, va ser instal·lat en un extrem del pla de Beret, a recer dels primers arbres

Per a nosaltres, el pla de Beret, és un gran pla, únic en el seu caràcter d'alta muntanya. ◀

El Mauberge, sobre l'estany de Montoliu, és el cim senyor de la regió. ▼

del bosc en previsió de les furioses ventades que allí es desfermen de tant en tant i que més d'un disgust gros han donat.

Són moltes, naturalment, les sensacions, anècdotes i circumstàncies que, unides, pasten el record definitiu d'una estada a l'alta muntanya. Per exemple, heus-ne aquí una altra: poder xipollejar per un torrent com tants cents n'hi ha per tot el Pirineu, però, alhora, haver-lo d'anomenar amb un nom que cal pronunciar amb respecte: Noguera Pallaresa; perquè el riu que després serà tan brau i rōndinaire, aquí no és sinó això: un torrentet d'aigües enjagassades i inofensives, que amb prou feines si gosa cantussejar tímidament.

Records i somriures. Somric, recordant el col·lectiu acatament a la democràtica llei de «tots els acampadors són iguals davant la perola»; somric, recordant la ben trobada fórmula emprada per al primer àpat del dia: fes-te-l'esmorzar-al-teugust-i-serveix-te'l-tu-mateix; somric, recordant la deliciosa tisana d'herbes, reconfortadora, apaivagadora d'estòmacs revoltats, engolida ritualment sobre el fons espurnejant del foc de campament...

Però excursionistes som i cal —em sembla— parlar d'excursions. Dels grups i grupets, en representació de la trentena de tendes i del centenar d'acampadors en estada permanent, escampant-se cada matí en totes direccions. Cap a l'aburguada ascensió a Vaqueira, utilitzant el telecadira. Cap als estanys de Marimanya i del Rosari, excursions familiars, estimuladores d'una bona gana i d'un bon dormir. Cap a Montgarri, a cercar la melangia d'un passat definitivament mort, a no comprendre massa l'altivesa del grandios santuari vetllant sobre el grapatet de cases d'una humilitat quasi vergonyant, a desitjar —ai las!— que una interessada mà turística-comercial eviti l'esfondrament de murs i teulades. Cap al llunyà Mill, pic esquívol, espiell sobre l'encara més llunyà Montva-

foto: Jané

leri. I, sobretot, cap al Mauberge, el cim senyor de la regió, de cara cantelluda sobre el port d'Urets i ampla i assolellada sobre l'estany de Montoliu, d'esquena enderrocada per on és possible d'escalar traïdorament el cim.

I, finalment, no és possible d'oblidar-se dels cants de sirena vinguts des de l'altra banda de la Vall. Es podien oir, sobretot, a primeríssima hora del matí, quan l'herba blana del pla de Beret encara tenia al damunt l'ombra feixuga de la serra de Marimanya. Més enllà, cap al sud, retallada com amb tisores la seva aspror, la corrua de testes rocoses il·luminant-se sota el sol naixent, una darrera l'altra. Invitadors, reptadors, amics i enemics alhora, els pics ben coneguts: Bassiero, Colomers, Besiberri, Maladeta...

CRONICA DEL CENTRE

El Campament d'Alta Muntanya

El Campament d'Alta Muntanya fou instal·lat enguany a la regió de Piedrafita, a 2.100 metres d'altura, entre els ibones de Respumoso-Ranas i Campo Plano, a 4 hores i mitja de Sallent de Gállego.

Hi assistiren 18 acampadors (16 nois i 2 noies) i foren plantades 8 tendes. L'edat mitjana dels acampadors era de 18 anys i mig. Es van realitzar ascensions a tots els cims del circ de Piedrafita, llevat de la punta Zarre. Les activitats més destacades foren les travessies de la cresta del Diable (una cordada), de la cresta Le Bondidier (una cordada) i de la cresta de Costerillou (dues cordades). El temps, llevat d'un dia, fou boirascós. El transport de Barcelona a Sallent i el retorn fou realitzat amb autocar particular, i de Sallent al campament es va pujar el material amb l'ajuda de cavalleries. El responsable del campament fou Lluís Marco Vidal, el qual va comptar amb la col·laboració de Sadurní Villar.

Expedició Groenlàndia-Islàndia 71

Ens comuniquen els membres de l'expedició Groenlàndia-Islàndia 71, Modest Clavé i Pere Rotger, que durant el transcurs de la seva visita a Islàndia van recórrer uns 1.000 quilòmetres de la part sud-oest i oest de l'illa, i que van tenir ocasió de fer ascensions als volcans següents: Hekla (1491 m), al cràter del qual van arribar, realitzada el dia 20 de juliol; Snaefells (1446 m), el 27 de juliol, i Helgafell (d'una alçada aproximada entre els 900 i els 1000 metres) el 5 d'agost. Aquestes ascensions no presenten dificultats, bé que són pesades a causa del desnivell sobtat, ja que aquests cims s'alcen arran de mar. Foren impressionats tres films, un sobre aspectes geogràfics, un altre sobre les factories de balenes i un tercer sobre la vida dels ocells de l'Àrtic.

Campament de Vacances 1971

El campament de Vacances, organitzat, com cada any, per la sub-secció de Camping de la Secció de Muntanya, tingué lloc dels dies 1 al 15 d'agost, i fou instal·lat al pla de Beret, molt a prop de l'aiguabarreig del torrent de Parros amb la Noguera Pallaresa, al paratge anomenat Clot de l'Anyera.

La mitjana d'estades fou d'uns cent acam-

padors, d'edats compreses entre els 14 mesos i els 59 anys, els quals es van allotjar en unes 35 tendes. També fou muntada una tenda-palau per a rebost, una cuina coberta de lona, i, amb troncs, foren construïts un altar, una taula i una passera. Es van fer diverses excursions cap a la vall d'Aran amb automòbil, però cal remarcar especialment les excursions a peu dutes a terme als cims del nord-est de l'Aran, com ara el Tuc de la Barlonguera o Mill (2.803 m), el Tuc de Parros (2.727 m), el de Montoliu (2.689 m), el de Maubermé (2.860 m), el de Montvaleri (2.839 metres) i les regions de Marimanya, Baciver i la Vaqueira.

Accident d'Oleuger Escolà i Montserrat Obach

Un desgraciat accident automobilístic va ocasionar ferides d'extraordinària gravetat als socis del Centre, i membres de l'E.R.E., Oleuger Escolà i Montserrat Obach, els quals viatjaven en companyia dels pares del primer. Fem vots perquè aquest accident no els representi cap conseqüència greu i perquè els nostres companys es recuperin aviat i puguin reprendre la seva vida normal i les seves activitats.

Un desgraciat accident al pic d'Eriste

La senyoreta Eugènia Casasses, de dinou anys, sòcia del Centre, va perdre la vida a les immediacions del pic d'Eriste com a conseqüència d'una desgraciada caiguda, durant el passat mes d'agost. Fem arribar a tots els seus familiars el testimoni del nostre condol.

crònica

Accident mortal a la gelera d'Aneto

També durant el passat mes d'agost es va produir un altre accident a la gelera d'Aneto que va costar la vida a una noia basca, la qual va caure dintre una esquadra, on va desaparèixer sense que el seu cos pogués ésser recuperat pels seus companys d'excursió.

Fatal desenllaç de l'expedició del Gràcia a l'Hindukush

L'expedició iniciada pel Club Excursionista de Gràcia a les muntanyes de l'Hindukush va haver de desistir dels seus propòsits en produir-se la mort d'un dels seus membres, el destacat alpinista Jordi Matas, el qual va ser engolit per una esquerda, prop del campament-base, de retorn d'una jornada d'exploració. Tots els esforços realitzats pels seus companys per a poder localitzar el seu cos resultaren infructuosos. Després d'haver-se produït aquest fet dramàtic els altres expedicionaris decidiren emprendre el retorn immediatament. Des-cansi en pau el dissortat escalador.

Mort de l'esposa de Pérez de Tudela

En el transcurs de l'expedició a l'Hindukush, mentre César Pérez de Tudela, cap de l'expedició, realitzava, amb la seva cordada, l'ascensió al Tirich Mir (7780 m), una sobtada i ràpida malaltia produïa la mort de la seva muller, Elena Pablo, que formava part del grup expedicionari i que havia restat al campament-base. Lamentem profundament aquesta pèrdua tan dolorosa i adrecem al seu apesarat marit, César Pérez de Tudela, el testimoni del nostre condol.

Expedició Sabalan 71, del Club Muntanyenc

L'expedició Sabalan 71, dirigida pel professor Joaquim Montoriol, del Club Muntanyenc Barcelonès, i de la qual formaven part també Ferran Vidal, Mercè Villarúbia i Antoni Borrell, va dur a terme, aquest estiu passat, un extens recorregut per Anatòlia Oriental i Iran. D'acord amb els objectius de l'expedició, es dugueren a terme diversos estudis geològics i ascensions per les serres d'Anatòlia oriental i Iran (Anadolu Daglari, Ararat, Sabalan, Elbourz i Zagros). Entre les ascensions realitzades destaca la del Damevand (5671 m), que és el punt culminant dels sistemes muntanyosos de l'oest de l'Hindukush. A la zona de l'Ararat foren estudiades diverses cavitats subterrànies volcàniques per les quals discorren, actualment, rius molt cabalosos. Posteriorment van travessar el famós desert salat de Dasht é Kavir, de fama sinistra a causa de les seves terribles tempestes de pols. L'èxit d'aquesta travessia, que pot qualificar-se d'espectacular, amb una simple furgoneta de

sèrie, ha estat possible gràcies a la llarga experiència acumulada pels expedicionaris en viatges d'aquest tipus a través del desert del Sahara.

Els membres de l'expedició Sabalan 71 van obtenir també abundant material fotogràfic de llocs històrics tan importants com Hattusia (Bogazkale) (segle XII a. J.C.), on va néixer l'imperi hitita, Naqch-è-Rosthe i Persèpolis (segle VI a. J.C.), bressol de l'imperi persa, del qual se celebra actualment el 2.500 aniversari, i de les habitacions troglodítiques de Capadòcia, amb pintures, on van florir extenses comunitats cristianes durant els segles VII i VIII.

Durant el viatge de retorn, aprofitant el pas per Eslovènia (Iugoslàvia), van realitzar estudis a la grandiosa caverna de Piuka Jama, d'11 quilòmetres de longitud, a l'interior de la qual hi ha l'aiguabarreig dels famosos rius subterranis Piuka i Rak.

Catalans al Caucas

Las diverses expedicions catalanes que, segons anunciàvem en el nostre número anterior, havien estat organitzades per a realitzar ascensions a les muntanyes del Caucas, no es van poder dur a terme perquè, a darrera hora, no els va ésser concedit el permís d'entrada per les autoritats soviètiques. Davant aquest obstacle insuperable, els diversos grups expedicionaris van haver d'encaminar les seves activitats vers altres regions. Els grups del Centre Excursionista de la Comarca de Bages, de Manresa, i el de l'Agrupació Científico-Excursionista, de Mataró, es van dirigir a les muntanyes d'Iran, on van realitzar diverses ascensions a la serralada d'Elbourz, mentre el grup de Vilafranca del Penedès, en el qual figurava el director de la revista MUNTANYA, Josep Llaudó, van fer cap a les Dolomites i als Alps, on, entre altres, van realitzar l'ascensió al Piz Bernina.

Expedició Escuin 71

Un grup d'espeleòlegs del Centre d'Estudis Geogràfics del Cor de la Marina, de Badalona, ha dut a terme, durant el passat estiu, amb el nom de Campanya Escuin 71, una sèrie d'exploracions per les cavitats del Pirineu Central que han obtingut un resultat molt profitós.

Els espeleòlegs badalonins van instal·lar un

campament a 2.000 metres d'alçada, des del qual van sortir a explorar l'avenc Badalona, en el qual van descobrir diverses galeries i pous, un dels quals sobrepassa els 200 metres de profunditat vertical. També van explorar la cova Barber, descoberta l'any passat, on van ser trobades restes de l'«ursus speleus», espècie extingida fa cosa de 28.000 anys, i rastres d'habitants prehistòrics. Les primeres expedicions es van haver d'interrompre a causa d'haver-se topat, en unes cavitats inundades, amb una volta sifonant, que va ser superada posteriorment, però amb l'arribada de l'hivern el curs d'aigua subterrani va augmentar i van haver de cessar les prospeccions, les quals han prosseguir aquest any. Han estat superades cinc cascades, una de les quals té una alçada de quinze metres, per a la qual cosa ha calgut servir-se de material molt divers, entre el qual vestits isotèrmics a fi de poder resistir l'elevada humitat i les baixes temperatures. En el recorregut d'aquesta impressionant caverna, s'han descobert algunes sales de gran proporcions i d'extraordinària bellesa.

Expedició del Club Muntanyenc de Sant Cugat al Gran Atlas

Una expedició formada per membres del Club Muntanyenc de Sant Cugat del Vallès ha realitzat diverses ascensions al massís del Gran Atlas. Tot i que una abundància de neu superior a la prevista els va oferir algunes dificultats, el grup de Sant Cugat, compost per Josep, Ramon i Miquel Pros, J. M. Navarro, J. Farrés, R. Durà, Campmany, Parra i Bas, va aconseguir diverses ascensions de 5.ª i 6.ª grau al Toubkal (4.165 m), que és el més alt del massís, al Dit del Tadat (3.877 m) i a l'Aresta del Gendarme, entre les quals cal comptar dues primeres absolutes, una segona absoluta i una primera nacional.

Mort del guarda de Sant Pere de Roda a causa d'un llamp

Per una breu nota de premsa ens assabentem que el guarda del monestir de Sant Pere de Roda, Pere Pascual Murciano, de 68 anys, va morir el dia 16 de juny, víctima d'un llamp, en el transcurs de violenta tempesta que va descarregar sobre aquell sector. El senyor Pascual Murciano era empleat de la diputació de Girona.

A través de les seves modestes funcions de guardià de les obres de restauració del vell cenobi empordanès, que exercia des de fa molts anys, el senyor Pascual Murciano havia esdevingut un personatge conegut i popular, que havia conquistat l'estimació i l'amistat de molts dels visitants i dels excursionistes que acudien a les ruïnes de Sant Pere. Aragonès de naixença, s'havia identificat plenament amb la terra i el paisatge on s'havia instal·lat, a través d'una dedicació entusiasta i amorosa a la feina que li havia estat encarregada. En la mesura dels seus coneixements i de les seves possibilitats contribuïa, amb cura sol·licita, a les obres de restauració del monestir, empresa que sentia com a cosa pròpia, més enllà de les exigències estrictes del seu càrrec. Descansi en pau aquest home modest i senzill, el nom del qual quedarà associat a la restauració d'aquest monument cabdal de l'art romànic.

Ha estat refeta la creu del cim d'Aneto

Informem, amb satisfacció, que la creu monumental instal·lada pel Centre al cim d'Aneto, aterrada l'hivern passat a causa de la inclemència del temps, ha estat refeta una vegada més.

Van col·laborar en aquesta nova erecció els socis del Centre Lluís Belvis i Delrí, Josep i Lluís Díaz i Pairó, així com els alpinistes bascos del Bilbao Alpino Club, Anselmo Badiola i Luis Ignacio Jauregui. Cal destacar, així mateix, que Josep M. Perarnau i Ribera i Ramon López i Collado han puigat en dues ocasions a l'Aneto amb l'objectiu de reparar la creu, objectiu sempre feliçment aconseguit.

Balanç d'accidents als Alps francesos

Seixanta-vuit morts i més d'un centenar de ferits és el balanç d'accidents de muntanya registrats als Alps francesos, segons un comunicat de les autoritats del Centre de Socors de Chamonix, datat de finals d'agost.

Quant a les causes dels accidents, les autoritats esmentades posen en relleu que una bona part es produeixen per **imprudència** o **negligència** dels alpinistes, que emprenen escalades difícils i perilloses amb equips deficients o bé sense tenir en compte les condicions meteorològiques. D'altra banda, també es produeixen molts accidents per **falta de preparació** i per **cansament**, cosa que es posa

en evidència en constatar que la majoria d'aquests accidents han tingut lloc durant el descens o el retorn, més que no pas durant les ascensions. Creiem, doncs, que aquesta informació pot representar un nou i eloqüent advertiment sobre la previsió, la preparació i l'entrenament, sense els quals cap alpinista no ha d'emprendre una cursa o una ascensió d'envergadura.

Ha estat escalat el Penyal de Gibraltar

Segons notícies facilitades per la premsa diària, un grup d'escaladors anglesos, format per Martin Boysen, Henry Day i Mick Burke, ha escalat per primer cop el cèlebre penyal de Gibraltar. L'ascensió ha estat duta a terme per la cara nord i ha exigít quinze hores d'escalada. L'alçada de la paret és de 1230 peus.

L'Agulla de la República en escalada lliure

Dos alpinistes francesos, Christian Mollier i Jean Marie Germain, han aconseguit la primera escalada lliure a la famosa Agulla de la República (3.305 m), una de les més impressionats de les agulles del Chamonix.

Una nova via d'ascensió a la Roda di Vael

Dos instructors italians de l'Escola Alpina de Mòdena, Bepi de Francheschi i Fiorenzo Vanzetta, han obert una nova via d'ascensió a la Roda di Vael, de la regió de les Dolomites.

tècnic i la seva relativa vellúria, feien del seu maneig una tasca impropia i difícil.

Avui, amb el volum que comentem, Breda, la bella vila selvatana estesa als peus del Montseny, compta amb un magnífic cabal de dades, informacions i notes que al llarg de prop de quatre-centes pàgines ens forneix el seu autor, Jaume Coll i Castanyer, enriquit, a més, amb un bon grapat de fotogravats, i tot ell presentat en una pulcra versió tipogràfica.

L'obra s'inicia amb l'estudi del monestir de Sant Salvador, el monument cabdal de la vila, fundat l'any 1038, per seguir amb l'església parroquial i la història civil de la població, singularitzada per la fita altívola del seu castell de Montsoriu.

Els aspectes econòmics: agricultura, ramaderia, comerç, indústria —dintre d'ella, la tan famosa de la ceràmica decorativa— i hosteleria hi són àmpliament detallats. També són molt complets els capítols dedicats a diversions públiques, casinos, esports, ensenyament i manifestacions artístiques.

Un sens fi de notes bibliogràfiques i un apèndix que transcriu un bon grapat de documents històrics, així com un útil mapa de la vila i el seu terme, acaben de comoletar tan interessant volum que, sens dubte, constitueix una peça essencial en el camp de la monografia local catalana.

Josep Girona

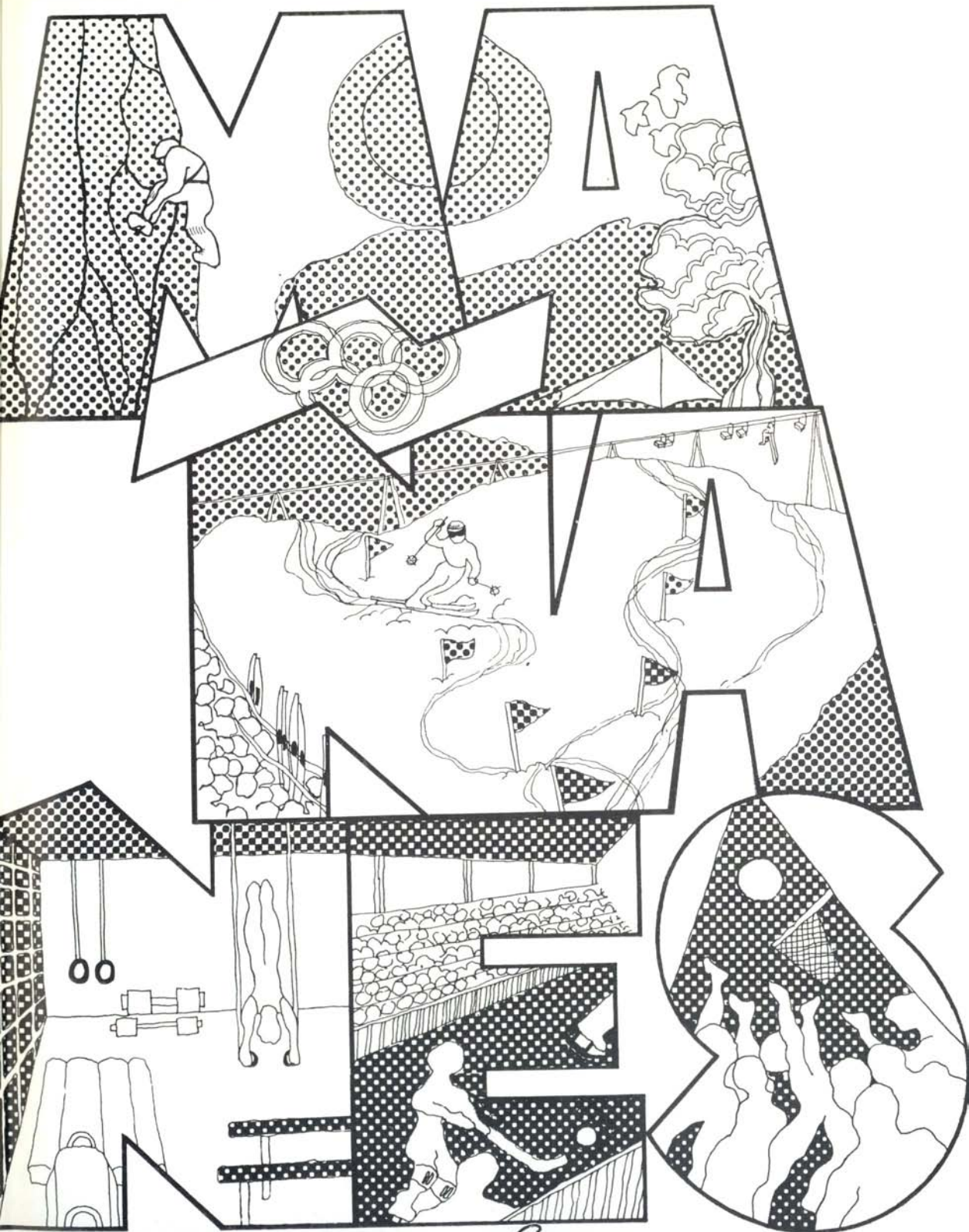
bibliografia

Breda històrica i actual. — Jaume Coll i Castanyer. 376 pàgs. 28 làmines. Gravats. Mapa del terme municipal escala 1:25.000. Plànol de la vila escala 1:2.500. Editorial Montblanc. Granollers, 1971.

Fins al moment present, Breda no disposava de cap estudi monogràfic d'acord amb la seva importància històrica i social. Hom comptava amb notables treballs parcials, però la seva dispersió, el seu caràcter eminentment

Nota important als nostres subscriptors

Durant el proper mes de novembre iniciarem el cobrament de l'import de la subscripció anual corresponent a l'any 1971. Als subscriptors residents a Barcelona els serà presentat a domicili un rebut per l'import de 125 ptes., el qual els preguem que vulguin fer efectiu. Quant als subscriptors residents fora de Barcelona ciutat, els preguem, a fi de facilitar-nos la tasca administrativa, que ens vulguin enviar l'import de la subscripció per mitjà d'un taló bancari o d'una caixa d'estalvis, o bé per mitjà d'un gir postal. En aquest darrer cas, els preguem que no ometin de consignar a l'imprès que es tracta de la subscripció de la revista «Muntanya».

MANANES

Canada, 26 T.232 0771 Barcelona-2
 Via Augusta, 103 T.217 9188 Barcelona-6
 Bailèn, 170 T.258 10 15 Barcelona-9
 Print 00 T.280 48 21 Badalona

AMICS de MUNTANYA, Cerca
el millor material per ACAMPAR
a Bavilleset

ENRIC
GRANADOS 122

AVINYO 8:10

P. MANUEL
GIRONA 49

PORTER-LLIBRES

Recomanem:

RAMON VINYETA:
Rupit, Guia Turística.
La Garriga, 1971

100 ptes.

JAUME RAMON I MORROS:
Tres escoles d'escalada. Sant
Llorenç del Munt. El Sot del
Bac. Els Mollons.
Barcelona, 1971

100 ptes.

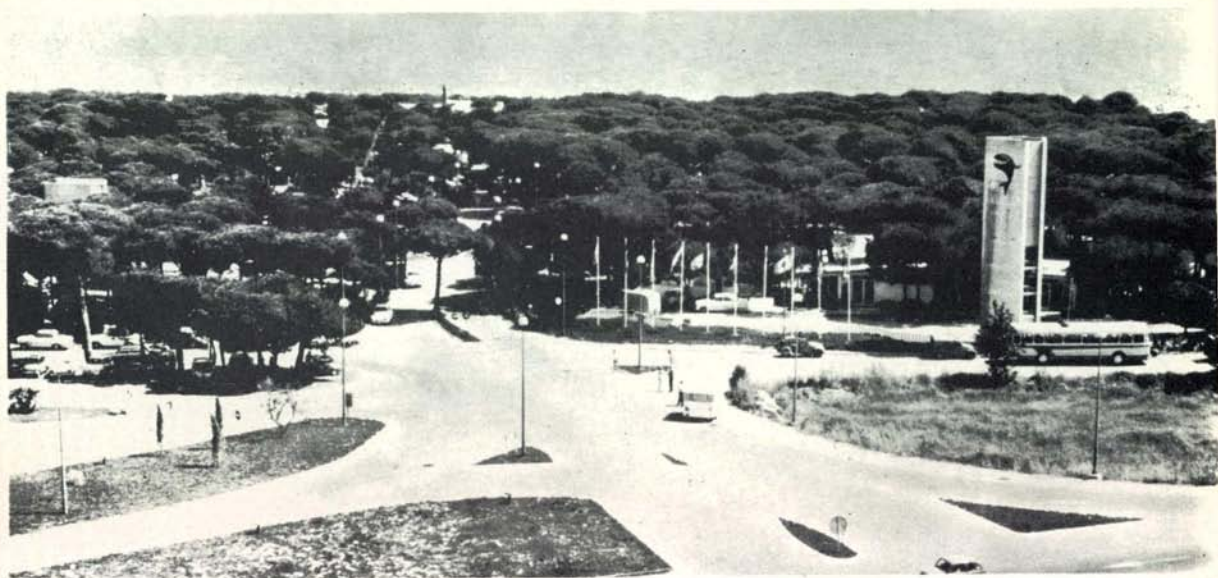
J. PUIGBERT I BUSQUETS
i altres:
Per la ruta monumental del
Baix Empordà.
La Bisbal, 1971

125 ptes.

MATIES DELCOR:
Les Verges Romàniques de la
Cerdanya i el Conflent.
Barcelona 1970

500 ptes.

Avda. Porta de l'Angel, 9 - Barcelona

Camping

La Ballena Alegre

A 9 minuts de Barcelona per l'autopista de Castelldefels, el camping "LA BALLENA ALEGRE", us convida a acampar als seus boscos frondosos i a banyar-vos a les transparents aigües mediterrànies.

Així mateix i per a comoditat dels nostres clients hem instal·lat a l'interior del recinte del camping els serveis complets de bar, restaurant, serveis sanitaris, supermercat, dutxes, lavabos, assistència mèdica, parc infantil, zona esportiva, bugada i planxa i el sector comercial on podreu adquirir tots aquells articles que vulgueu.

PENSEU

en la vostra família

PENSEU

en vosaltres mateixos

Més de 117.000 associats us aconsellen que seguiu el seu exemple ingressant en la

Mutualitat de Previsió Social

**AGRUPACIÓ MÚTUA
DEL COMERÇ I DE LA INDÚSTRIA**

Fundada l'any 1902

Un mínim sacrifici econòmic mensual us prevé en els casos de malaltia i d'intervencions quirúrgiques, us pensiona a la invalidesa, us ajuda a la Vellesa i empara la família a la defunció.

També pensiona els orfes dels associats mutualistes fins als 20 anys d'edat.

DIETES PER MALALTIA: de 5 a 200 pessetes diàries.

PENSIÓ PER INVALIDESA: de 300 a 12.000 pessetes mensuals.

SOCORSOS A LA DEFUNCIÓ: de 5.000 a 200.000 pessetes.

PREMIS A LA VELLESA I ANTIGUITAT MUTUALISTA: de 2.500 a 100.000 pessetes anuals.

PENSIONS D'ORFENESA: de 250 a 2.500 pessetes mensuals per cada fill inscrit.

Edat màxima d'ingrés: 40 anys no complerts.

Quantitat pagada per socorsos en l'any 1970: Ptes. 173.610.699

Quantitat pagada des de la fundació: Ptes. 1.168.044.012

Dirigir-se a les Oficines instal·lades en el nou EDIFICI DE PROPIETAT, Avinguda José Antonio Primo de Rivera, 621, Barcelona, (Telèfon 221 41 20) i se us facilitarà tota mena d'informació.

SANTA
EULALIA
ESPORTS
Passeig de Gràcia, 93 BARCELONA-8

**Aconsegueix la perfecció en la
revolucionària concepció de la bota
d'esquí a injecció "SINTESI PER-FIT"**